

3 Jan. 1947 - Nummer 1
40ste Jaargang

Losse nummers
20 cent

OOST EN WEST

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereeniging „Oost en West“
Uitgave Schefferdrukkerij, Dordrecht, Wijnstraat 47, Tel. 5700

14-daagsch tijdschrift onder
redactie v/h dagelijksch Bestuur

ADRES DER REDACTIE:
Dr Kuyperstraat 5, Den Haag;
tel. redactie: 115936; giro 14574

CONTRIBUTIE:
Leden: minimum f 6,— per jaar
Donateurs: minimum f 10,— p. j.

Bij de intrede van 1947

Waarom zouden we het verbloemen? 1946 is geen gelukkig jaar geweest voor het ideaal dat de Koninklijke Vereeniging Oost en West nastreeft: het versterken van den band tusschen Nederland en zijn Overzeesche Gebiedsdeelen.

De West moest hierbij uitgezonderd worden, omdat de verhouding tusschen Nederland en de Amerikaansche deelen van het Koninkrijk zoo goed was als men maar kan wenschen.

Zoowel Suriname als Curaçao deden blijken van hun wensch naar dadelijke, grootere en meerdere zelfstandigheid, binnen de grenzen door de Grondwet getrokken. Deze wensch ontmoette in Nederland algemeene sympathie en iedere Nederlandsche man en iedere Nederlandsche vrouw zal er zich van harte over verheugen indien die wensch ten spoedigste verwezenlijkt wordt, als onderpand voor een verder gaand staatkundige hervorming bij de, naar te hopen is, spoedig te ondernemen reconstructie van het Koninkrijk.

Wie de gezonde, normale evolutie van de West gadeslaat, moet zich toch wel eens afvragen, waarom ditzelfde proces in de Oost niet mogelijk was, waarom daar revolutie en burgerwist hun intrede moesten doen, een burgerwist die dreigt te worden overgebracht naar Nederland.

Cultureel is de Oost stellig niet meer of beter gerechtigd dan de West tot grooter politieke zelfstandigheid, sociaal evenmin, economisch zeer bepaald veel minder dan de West.

In 3½ jaar tijd hadden de Japs kans gezien het door ons in economisch opzicht zoo schitterend georganiseerde Indië op volstrekt redeloze wijze te ontwrichten. Dit meest gevorderde volk in het Oosten heeft waarlijk niets bijgedragen tot het bewijs, dat Oostersche volken in staat zijn een op moderne leest geschoeid economisch apparaat te beheeren; zij hebben zich in den waren zin des woords gedragen als een aap in een garenwinkel.

Het land had in de eerste plaats behoefte aan rust, orde, veiligheid, herstel van wegen, havens, verkeersmiddelen, invoer van levensmiddelen en kleding, herstel van de vroeger bestaan hebbende politieke lichamen, die het reeds zoo ver gebracht hadden op den weg naar zelfbeschikking. En met

Indië's kracht en Indië's hoop: de vruchtbare grond, de milde natuur, de werkkraft van Indië's volken — zoo veelbelovend, mits veiligheid en recht verzekerd zijn...

zijn rustige, goedwillende, intelligente bevolking zou het in enkele jaren het leed der Japansche bezetting zijn te boven gekomen en de zelfbeschikking hebben gekregen, met dezelfde onvermijdelijkheid waarmede de rijp geworden appel valt van den boom.

Ik weet dat tot de verstoring van dit rijpingsproces allerlei ongunstige invloeden hebben samengewerkt, in de eerste plaats de Oostersche sluwheid der bezetters, die een tijdbom verlieten,

BEROEPSKEUZE

's Maandagsavonds van 7-8 uur
en volgens afspraak

KOSTELOZE VOORLICHTING

Psychotechnisch, medisch en graphologisch
onderzoek.

- Totale kosten f 40. —
- Spoedgevallen voorrang
- Zo nodig rapport binnen 2 dagen

Brochure 100 P 2 met nadere gegevens wordt U
gaarne toegezonden door het

PSYCHOTECHNICUM

der

NED. STICHTING VOOR ORGANISATIE

Achter St. Pieter 23-25

Tel. (K 3400) 12328 en 16484 Utrecht

U gaat naar Indië?

Dan een

Wereld-Ongevallen-Polis

van „De Zeven Provinciën”

Ongeacht waar U zich ter wereld
bevindt, of U reist per **SCHIP** of
per **VLEGTUIG**,
„De Zeven Provinciën Wereldpolis”
is steeds geldig, met inbegrip van
het Molestrisico.

Uw Makelaar
verschafft U
gaarne
inlichtingen

Vandaag een cliënt
Morgen een vriend.

Assurantie-
Maatschappij

„De
Zeven
Provinciën”
n.v.

Javastraat 1a
's-Gravenhage

Ant. A. Lohman

Juwelier - Horloger

Kalverstraat 138, Amsterdam-C.
Diezerstraat 39, Zwolle.

Uw horloge-reparatie

kunnen wij weer uitvoeren

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandsche Spécialité's

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie,
volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwa-
ren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie
bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij
verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E.

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

HOYNG

Het beste
en oudste magazijn
voor

GESCHENKEN

„Bagatelle”

PASSAGE 61 - DEN HAAG
Telefoon Café 114047
Telefoon Dir. 180788

Café-Concert

RESTAURANT 1e ETAGE

Operastudio

VAKOPLEIDING VOOR JONGE KUNSTENAARS
in vocaal-dramatische kunst, operette- en opera-koor

Instuderen ensembles en fragmenten, dramaturgie
en analyse inbegrepen. Opvoeringen door de jonge
kunstenaars worden voorbereid.

Inlichtingen: Schepensstraat 89A, Tel. 45499, Rotterdam

Notities

die wij niet tijdig demonteerden, internationale machinaties en binnenlandsche invloeden, die in samenwerking en in onderling verband het desastreus resultaat hebben opgeleverd; dat een voorloopige afsluiting vond in het z.g.n. accord van Linggadjati.

Laat ons het eerlijk bekennen: ondanks stroomen woorden en reeksen van gemeenplaatsen en quasi-wetenschappelijke en dito psychologische redeneeringen: er is geen reden voor Nederland om trotsch te zijn op hetgeen in de laatste 1½ jaar in Indië is geschied. De omstandigheden waren tegen ons, het is zoo, maar 10, 20 jaren geleden nog, zouden we in staat zijn geweest ze om te buigen te onzen gunste, dit hebben we tot dusver niet gekund. Tot dusver... Want nog is het pleit niet beslecht en er kan nog veel, zeer veel gebeuren dat althans ten deele de begane fouten en misslagen kan goedmaken, er is nog altijd een kans voor Nederland te toonen, dat het niet de onnoozele Joris Goedzak is, voor wie de wereld het aanziet, de brave hals, wien iedereen een stuk van zijn magere plunje afneemt en die daarvoor wordt beloond met vriendelijke knikjes en schouderklopjes....

Nog is de kans aanwezig. De weinige ware vrienden die we nog in de wereld hebben, zeggen het ons heel openlijk. Churchill en Smuts zeggen het ons in het openbaar: spreekt van U af, komt op voor Uw zaak en ze bedoelen en zeggen het in vertrouwde kring: weest kerels, als van ouds.

Mijn beste wensch voor ons allen in 1947 is, dat we weer kerels worden en temidden van een wereld vol nijd, afgunst, holle leuzen en phrasen, opkomen voor onze rechtvaardige zaak, voor ons goed recht, voor de belangen van ons volk hier en voor die van de vele volken ginds, die, in nood en verdrukking, nog altijd wachten en wachten, met het eindeloos geduld en dat kinderlijk vertrouwen dat hen kenmerkt, dat de Hollanders eindelijk weer zich zelf zullen worden.

Dan zal het ook onze vereeniging weer goed gaan, dan spannen we ons allen in voor de verwezenlijking van de oude leus: Oost en West en Nederland, sterk in het Rijksverband.

En geen offer mag ons dan te zwaar, geen opoffering te groot zijn om de volkeren van Oost en West aan ons te binden door den eenigen band, die den tijd kan weerstaan, den band ontstaan door onderlinge waardeering, respect en vooral door zelfopoffering. Dan zullen we weer gaarne onze beste zonen en dochters geven om aan de volkeren overzee te brengen wat wij als de erfenis van vele eeuwen bezitten, onze taal, onze cultuur, onze beschaving. En dan volgt als vanzelf die gelukkige toetsing van de eene beschaving aan de andere en de uitwisseling van ons aller beste cultuurgoederen, tot voordeel en heil voor ons allen.

Op dit gebied ligt voor onze vereeniging een prachtige taak. Met den goeden wil van zoovele duizenden mannen en vrouwen, met onze traditie en onze ervaring kunnen we zoo ontzaglijk veel doen om de volkeren van Oost en West en het onze bijeen te houden. Laat onze vereeniging niet in den steek, houdt de lampen brandende, in afwachting van de betere tijden die komen gaan.

In dien geest en in die verwachting wensch ik U allen een Zalig uiteinde en een Gelukkig Nieuwjaar.

26 Dec. 1946

CH. J. I. M. WELTER

De laatste parade der Engelsche en Britsch-Indische troepen, die thans uit Indië vertrokken zijn.

Het is niet mogelijk gebleken in het uur der zwaarste beproeving voor ons Koninkrijk de eensgezindheid te vinden, welke voor heden en toekomst zoo noodig was. Het is niet mogelijk gebleken, een beleid inzake Indië te vinden, waar Regeering en Staten-Generaal en de groote meerderheid des volks gezamenlijk in geloofden. Het is niet mogelijk gebleken de beginselen te stellen voor een Indisch beleid, die metterdaad door de overtuiging van een groote meerderheid des volks gedragen werden.

Weliswaar heeft het aan waarschuwend stemmen niet ontbroken. Weliswaar is door talloze groepen en figuren van elke politieke overtuiging en uit de meest verschillende kringen een meening uitgesproken. Weliswaar heeft nog nimmer in de geschiedenis „Indië" zoo-zeer in het hart en het gemoed van vele Nederlanders geleefd als deze laatste maanden.

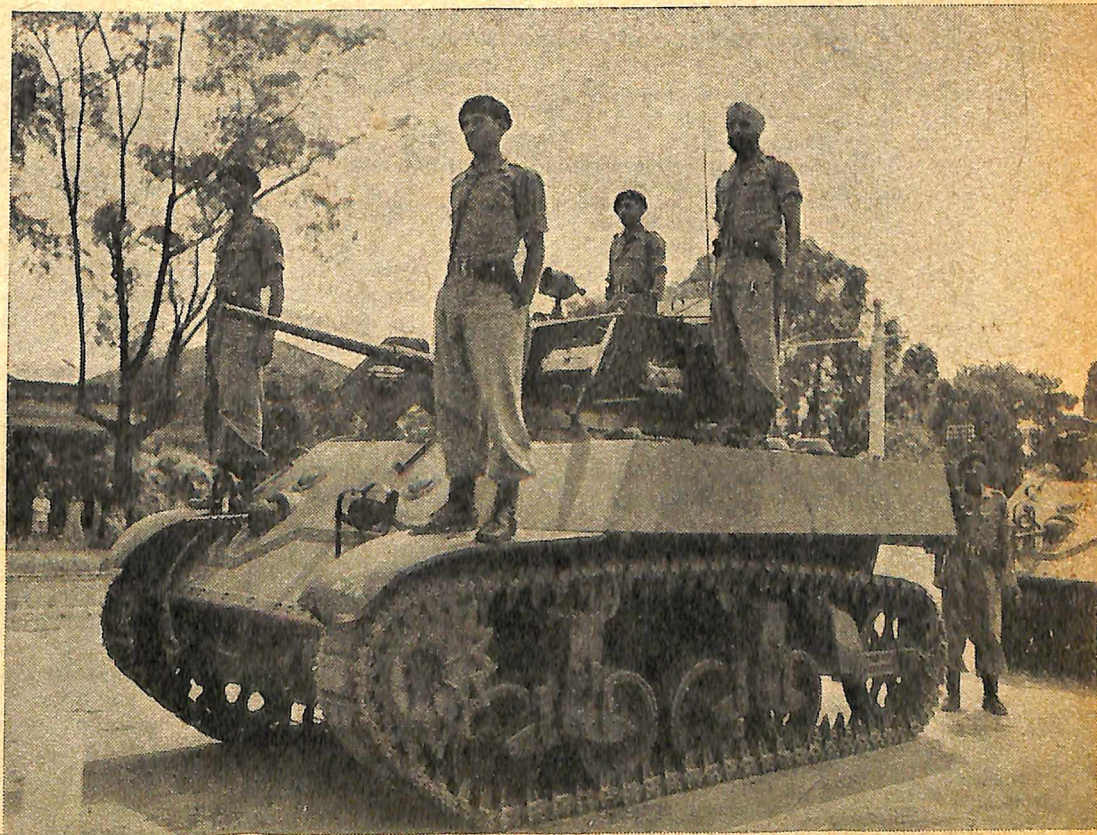
Tof een beleid, gedragen door de diepe overtuiging des volks, kon men nochtans niet komen. Er bleef verdeeldheid onder het publiek, verdeeldheid in de pers, verdeeldheid in de Tweede Kamer. Verdeeldheid zelfs onder de voorstanders van het accord van Linggadjati:

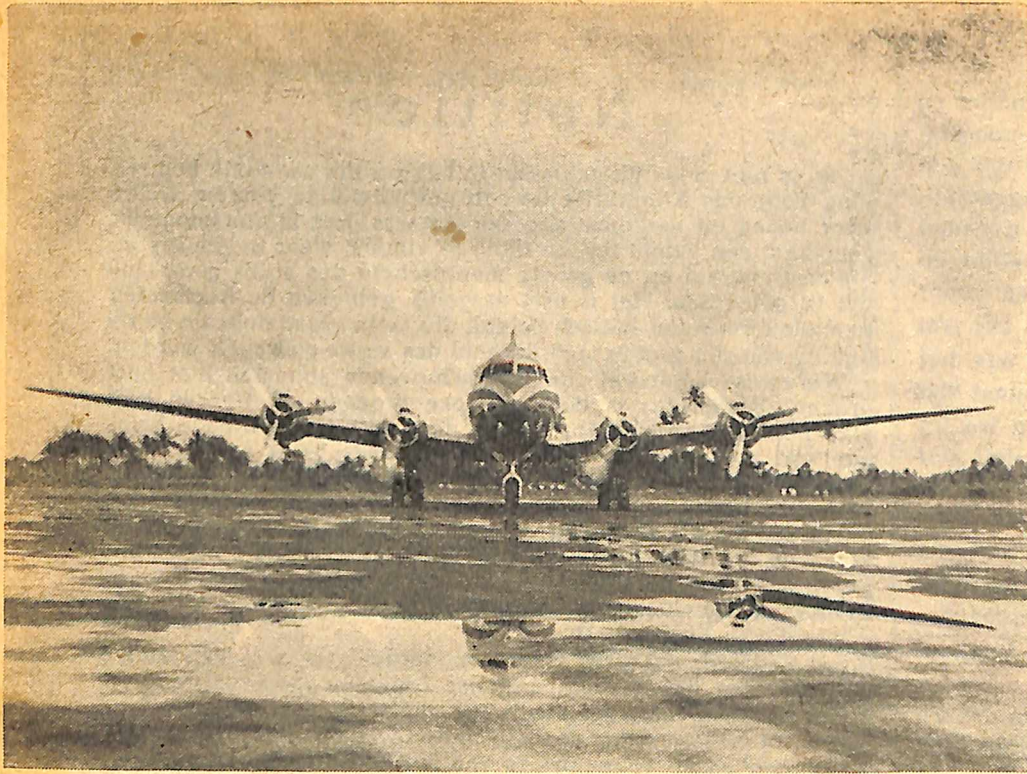
het accord, dat prof. Logeman verdedigde, was een ander accord, dan dat hetwelk minister Jonkman aanbeval, en een ander accord, dan het staatsstuk, hetwelk prof. Romme tenslotte tot aanvaarding deed besluiten.

Zoo hebben de voorstanders van het accord van Linggadjati zich hier in Nederland zeer verschillende meeningen gevormd over inhoud, strekking en beteekenis. De luitenant-Gouverneur-Generaal heeft er in Indië eveneens een meening over gevormd... De Indonesische ministers tenslotte, die het paraferden, hebben weer een geheel ander oordeel over de beteekenis. Zóó anders, dat hun kranten al schrijven, dat die band met de Kroon een pure formaliteit is — terwijl diezelfde band ons in Nederland als het essentiele bestanddeel wordt voorgehouden.

Voorts hebben inmiddels de twee grootste politieke Indonesische partijen zich tegenstanders van de overeenkomst van Linggadjati verklaard. Als de onderteekening door Sjahrir, daartoe gemachtigd door Soekarno, nochtans plaatsvindt, blijft dit de formeele aanvaarding door een wel sterk-slinkende minderheid, die minder dan ooit de volken van Indonesië verteenwoordigt.

Er blijft, in dit nieuwe jaar, aan alle kanten stof tot de diepste bezorgdheid inzake Indië, inzake Nederland en het Koninkrijk. Zoo donker is het uur, dat men wel in het wonder gelooven moet, om op redding te vertrouwen. Welnu: men moet in het wonder gelooven. Men moet gelooven, dat de goede wil, de goede gezindheid, het verlangen naar samenwerking voor herstel en opbouw, die in zoo sterke mate in Nederland en in Indië aanwezig zijn, niet onvruchtbaar kunnen blijven. Men moet gelooven, dat de goede wil zich tenslotte een weg zal breken door de politieke hindernissen. En men mag gelooven, dat in de toekomst die krachten-ten-goede zich weer zullen kunnen laten gelden.

Op 29 November 1946 is de eerste Skymaster van de NIGAT op het vliegveld Kemajoran aangekomen, die een proefvlucht volbracht voor de nieuwe luchtverbinding : Los Angeles, Honolulu Kwajalein, Biak, Batavia.

Djeloetoeng en haar toepassing!

De voor Zuid-Borneo belangrijkst geachte boschbijproducten zijn de djeloetoeng, de hangkang en de ketiau. Alle drie vormen zij grondstoffen voor de Amerikaansche Kauwgom-industrie. De djeloetoeng wordt als latex getapt van de levende boomen; het sap wordt met fosforzuur gecoaguleerd en wordt dan tot een elastische caoutchouc. De hangkang en de ketiau worden gewonnen van tappingen op geveldde boomen; de latex er van wordt door middel van koken ingedikt tot een keiharde en niet-elastische getahportjah.

In de laatste jaren voor den oorlog, 1940—'41 engageerden de Amerikaansche opkoopmaatschappijen een eigen houtvester met het doel door terreinonderzoekingen en proefondervindelijk tot een betere winnings- en bereidingsmethode dezer drie grondstoffen te komen. (In 1915 werd in het gewest Zuid-Borneo voor de eerste maal door de Overheid een houtvester geplaatst in verband met de winning van diverse getah-soorten en speciaal van djeloetoeng-sap). Krachtig ondersteund door een eigen organisatie voor propaganda en voorlichting vonden deze methoden algemeen ingang bij de betrokken bevolking, welke reeds spoedig haar eigen belang hierin onderkende en zij leidden ten slotte tot de vaststelling van de getah-keur.

Direct na den oorlog, toen de noodzaak bleek om de productie van djeloetoeng te hervatten, keerde de betrokken bevolking zelve zich zeer bepaald tegen de vooroorlogsche opkooporganisatie met haar onsympathiek werkend voorschottenstelsel en goederenverrekening. Onder leiding van den Dienst van het Boschwezen werd een geheel nieuw productie-apparaat georganiseerd.

De winning zou in bepaalde productie-arealen worden geconcentreerd om ten slotte geheel tot deze bepaald aan te wijzen streken te worden beperkt. Hierin zal het Boschwezen de tap en coagulatie regelen en op peil brengen door speciaal opgeleid personeel hiervoor aan te wijzen. Verder wordt de kwaliteit gewaarborgd door het afgeven van een deugdelijkheidsbewijs aan de contrôlepost, waar het afgevoerde product wordt opgevangen.

Om de positie der tappers economisch te versterken, wordt getracht hen tot samenwerking te brengen. Reeds kwam de stichting tot stand van een rondom Boentok geconcentreerde aaneensluiting voor de winning van dit product, bestaande uit 36 winningsperceelen. Hierbij zijn ca. 35 ondernemers betrokken en ruim 700 tappers. De productiecapaciteit van deze kongsie wordt op ca. 150 ton per maand geschat. De bedoeling is, dat de gemeenschappelijke perceelhouders gezamenlijk een eigen productentransport zullen organiseren. Pogingen om voor de financiering en het op gang brengen van de productie credieten bij de Alg. Volkscredietbank te krijgen, faalden tot dusverre. Om de eerste voorbereidingen te kunnen treffen en de productie te kunnen starten, sprong voorloopig de Dienst

van het Boschwezen bij door rijstaanschaffingen te financieren tot een bedrag van f32.000, terwijl besprekingen met de Internatio gaande zijn voor verdere overneming van credietverstrekingen. Alhoewel deze kwestie nog niet geheel in kunnen en kruiken is en ook ten aanzien van de prijsvorming nog geen zekerheid bestaat, kan toch, mede in verband met de groote vraag naar het product en de daarmee samenhangende zeker voldoende prijs, thans reeds worden opgemerkt, dat de basis van de nieuwe productie-organisatie reëel en gezond is en als zoodanig goede mogelijkheden inhoudt voor Zuid-Borneo. Echter zal dan tevens en zoo spoedig mogelijk moeten worden overgegaan tot de aanschaffing van de noodige technische uitrusting.

Zoodra „Boentok” op gang is gebracht, zal worden overgegaan tot de vorming van een tweede productie-aaneensluiting met Bapoejoe als concentratiepunt en het hierachter liggende uitgestrekte moerasbosch als winningsgebied. Ten slotte denkt men zich de inrichting van een speciaal voor de productie en de bereiding van de producten aangewezen research-bedrijf, waarvoor men een complex op het oog heeft in de onderafdeeling Tanah Boemboe gelegen en bestaande uit drasland overgaand in droogland, waarin alle drie boomproducentsoorten in nog ongeschonden natuurstaat veelvuldig over eenige duizenden ha worden aangetroffen. Winning heeft in dit gebied, waar de ijzerhoutexploitatie voordeeliger aspecten bood, nimmer plaats gehad.

Bij de opzet en inrichting van een toekomstig winningsbedrijf (gecombineerd tap- en kapbedrijf voor resp. djeloetoeng en hangkang naar wijze van winning) zouden daarom geen bestaande rechten worden aangetast, terwijl het bedrijf zelf door den daar te plaatsen beheerder, na de noodige opnamen, verkenningen en opmetingen, intensief kan worden aangewend bij den opzet van gelijke intensieve winningsbedrijven onder beheer van in het research-bedrijf opgeleide Indonesische krachten in het groote extensieve winningsgebied.

Bestrijding Bacillaire Dysenterie.

Naar wij vernemen heeft Dr. W. Doorenbos, wijk s laboratorium te Malang, alhoewel eerst betrekkelijk kort voor den oorlog ingericht, bekendheid kreeg door de daar vervaardigde „Enteropolyphaag”, sinds eenigen tijd de productie daarvan te Bandoeng hervat. In de maand November werd een hoeveelheid van 25.000 doses afgeleverd. Het laboratorium opgenomen in Amacab-verband en ondergebracht bij het laboratorium voor Technische Hygiëne, is in staat de productie op te voeren tot 100.000 doses per maand. Waarmede dan een belangrijke bijdrage wordt geleverd bij de bestrijding van bacillaire dysenterie en diarrhee.

De „Enteropolyphaag”, toegepast ook voor massabehandeling van in groepsverband levende personen, behoort tot die wonderlijke medicamenten die zijn voortgekomen uit de moderne bacteriologie. Reeds voor den oorlog besloot de zijde der Marine en van het Leger hier te lande gr. langstelling voor dit middel, waarmede de biologische bestrijding van darminfecties met succes ter hand genomen kan worden.

Voor de behandeling van bacillaire dysenterie en diarrhee wordt de Polyphaag gedronken, verdund met gewoon drinkwater. Eén c.c. polyphaag bevat minstens tien milliard actieve bacteriophagocorpuscels. Indien slechts enkele dezer corpuscels de voor hen gevoelige bacteriën in het darmkanaal bereiken gaan zij zich onmiddellijk vermenigvuldigen, waardoor alle voor hen gevoelige bacteriën worden aangetast en onschadelijk gemaakt. In sommige gevallen kan men een acute bacillaire dysenterie in zes tot acht uur spoorloos zien verdwijnen. Ook gedurende het natuurlijke verloop van een epidemie komen dergelijke „abortive” ziektegevallen voor en zij kunnen worden verklaard door de interventie van de bacteriophag.

De Enteropolyphaag behoeft niet in de ijskast bewaard te worden en behoudt minstens drie jaar haar volle activiteit.

Een periode afgesloten

Een historische dag voor Indië en Nederland is nauwelijks opgemerkt in de spanning over Indië's toekomst. Toch was 30 November 1946 een dag van historische betekenis in de ontwikkeling van Indië. Het was n.l. de dag, waarop de Engelsche troepen zijn vertrokken; op dien dag werd formeel het gezag, dat in handen lag van den bevelhebber der Geallieerde troepen, teruggegeven aan de Nederlandsch-Indische Regeering. Het moge zoo zijn dat, wordt voortgegaan op den weg, te Linggadjati ingeslagen, dit staatkundig herstel niet duurzaam zal zijn, — maar voor het oogenblik heeft toch geheel Ned.-Indië opgehouden een gebied te zijn, waar de hoogste autoriteit werd uitgeoefend door den Britschen opperbevelhebber en is het weer geworden: Nederlandsch-Indië.

Een treffende beschouwing over de betekenis van de thans afgesloten Tweede Engelsche Bezetting van Indië — de eerste eindigde ruim 130 jaar geleden — werd gegeven in het periodiek „De Ronde Tafel”, dat te Batavia verschijnt.

Toen jullie, Engelschen, de eenigen bleken te zijn die de helpende hand toestaken aan een Nederland en een Indonesië in nood, gleeed er toen niet over dit ridderlijke gebaar de vage schaduw van een honderdjarige historie? Wij voelen dankbaarheid en waardeering voor jullie hooge opvatting van plicht tegenover een bondgenoot, die zelf, toen hij nog daartoe in staat was, zijn beste middelen had opgeofferd aan de verdediging van Singapore. De schaduw, die over dit gebaar streek, mogen wij niet te zwart afteekenen. Wij weten immers, hoe moeilijk het voor een volk is zich los te maken van het fatum der traditioneele politiek. Wij weten dat altijd en overal de vermeende landsbelangen vooropgesteld worden en dat deze in hun groote trekken maar weinig gewijzigd worden door den loop van den tijd. Wij weten, dat de politiek van Raffles honderd jaren geleden ingezet werd van uit een zuiver Britsch belang en dat deze lijn altijd en overal weer merkbaar is geweest. Wij zouden slechte sportslieden zijn, indien we dit niet van jullie nationale standpunt uit wisten te waardeeren. Wij zijn niet blind, ook niet voor de belangen van andere volkeren. Belangen loopen niet altijd parallel en dikwijls loopen zij diametraal tegen elkander in. Dit is in het leven nu eenmaal onvermijdelijk, zoowel bij particulieren, die voor het overige goede vrienden van elkander kunnen zijn als bij volkeren, die bondgenooten zijn in een gezamenlijken strijd. Voor jullie betekent Indonesië iets anders dan voor ons; moeten we dit elkand verwijten?

Toch is er sedert een jaar veel gebeurd, dat we betreuren. En zeker niet in de laatste plaats behoort daartoe het groote aantal Britsche slachtoffers, dat naast Nederlanders en Indonesiërs hier is gevallen. Met den blik gericht op hen, die straks hier achter zullen blijven, als jullie voor goed deze kusten gaat verlaten, vragen wij ons niet zonder belemmering af of deze offers geheel verantwoord zijn geweest; of hier niet een heel klein beetje aan schuldig is de afstrak doorgetrokken politieke lijn, die voor zoover we kunnen nagaan zijn aanvangspunt heeft bij Raffles.

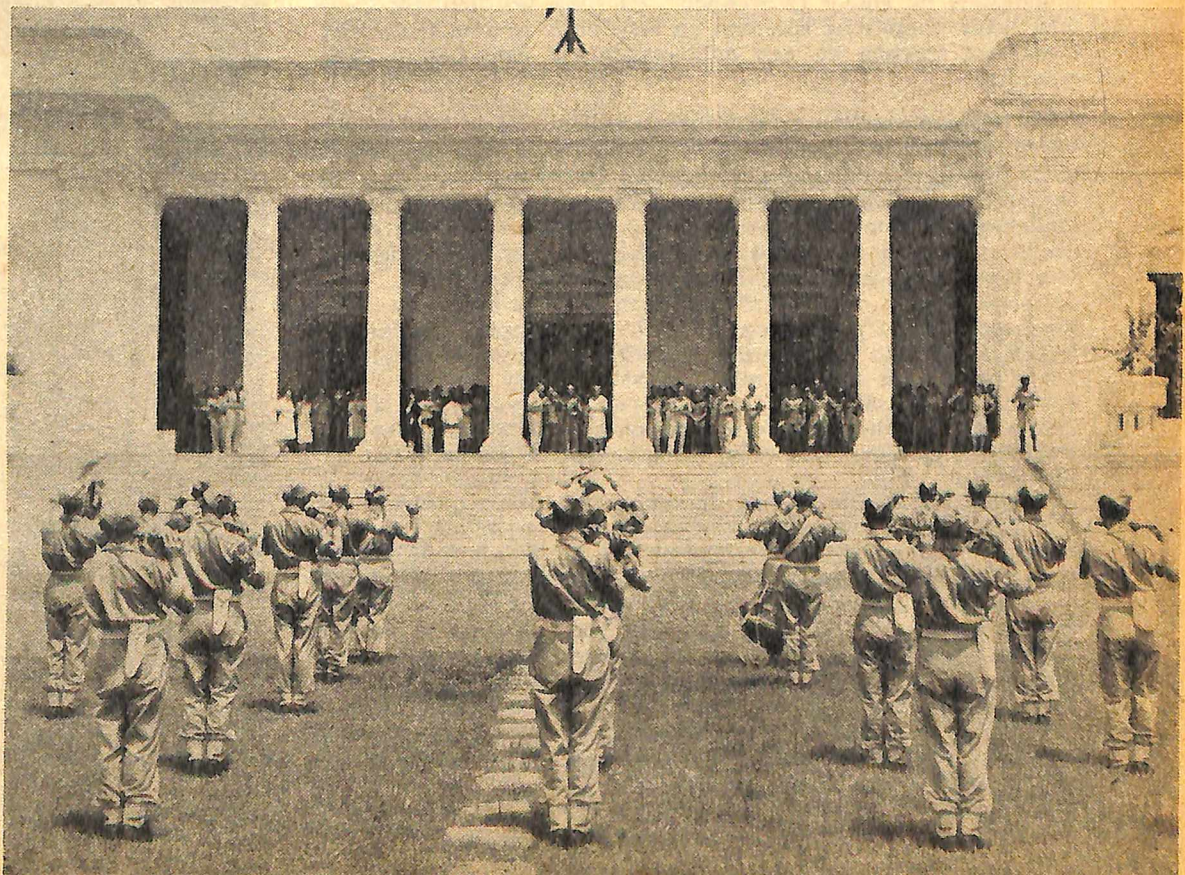
De politiek van Raffles tegenover de Hollanders was duidelijk: „These states (de Indonesische vorstendommen) I shall only enumerate here, as requiring distinct reports on the nature of their connexion with the

Dutch....; after which, it will probably appear to be our soundest policy to form the most intimate connexions by treaty, with those who have indisputable pretensions to independence”.

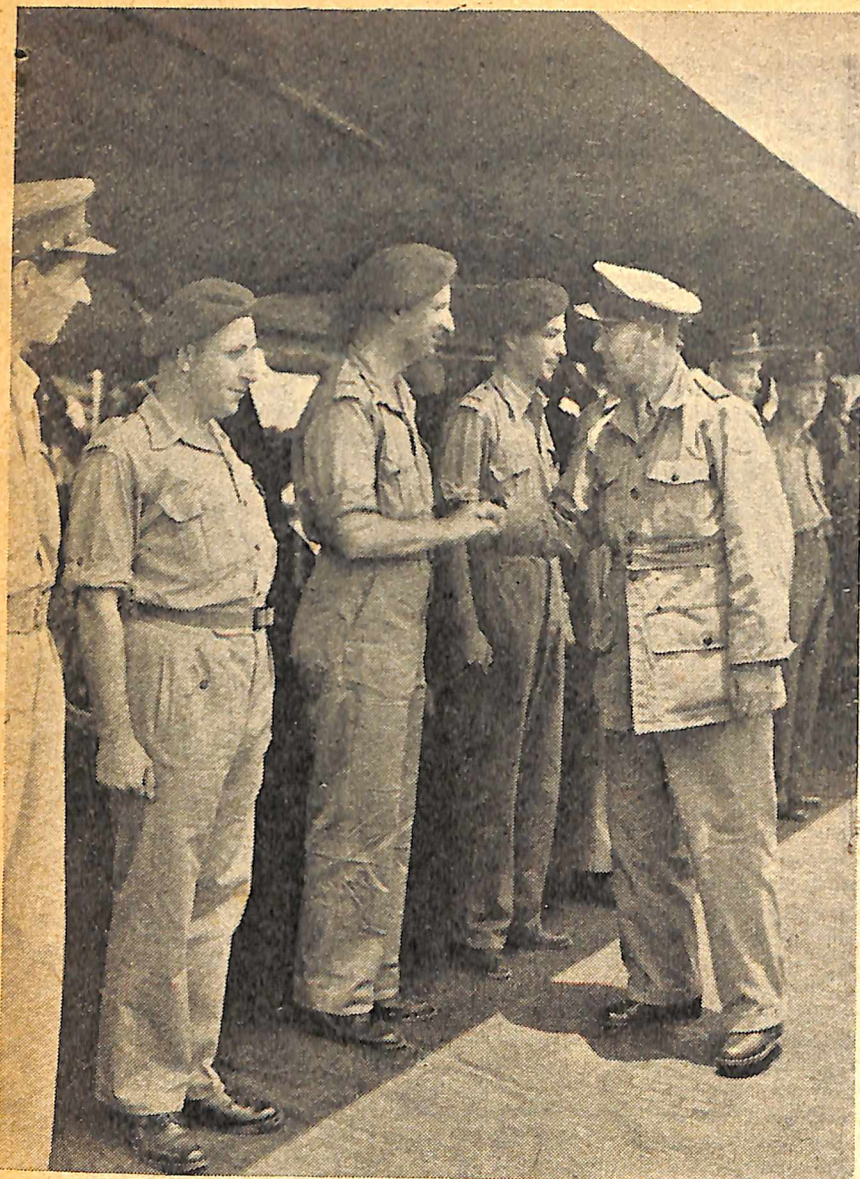
Tegenover de Indonesiërs is Raffles niet minder duidelijk omtrent hetgeen hen te wachten zou staan in geval de Hollanders niet terugkeerden: „In these, as well as every communication addressed to the Eastern chieftains, I endeavoured to adhere as much as possible to general terms, feeling satisfied that we shall hereafter, find it of importance, to be as free from previous obligations and stipulations as possible. The whole nature of our relations with the native chieftains will be so completely changed on our becoming masters of the Dutch empire of the Eastern Islands, that in many cases we shall find it necessary to interfere materially with the very powers with whom it has hitherto been our interest to establish terms of friendship; and as there seemed to remain no doubt whatever of the favourable réception which the English might expect to meet on the island of Java, it became less necessary to hold out extraordinary encouragements and assurances, which might possibly stand in the way of future arrangements which the state of the country after the conquest may oblige us to adopt”.

Raffles is dood, maar in Christison is hij weer herrezen. Christison's politiek heeft voor Nederlanders en Indonesiërs, en ook voor jullie mannen zeer kwade gevolgen gehad. We weten, dat zij niet de instemming van jullie Regeering had. We leiden dit af uit de woorden van Attlee, toen hij te goeder trouw voor het forum der wereld verklaarde, dat Christison alles deed om Hollanders en Indonesiërs tot elkander te brengen en verder uit het feit, dat Christison ten slotte door jullie Gouvernement werd weggeroepen. Maar intusschen plukten wij hier de wrange vruchten; wij allen, Hollanders, Indonesiërs en Britsche soldaten.

Op 17 Augustus 1945 kon men als Hollander rustig en ongestoord door de ontzaglijke mensenmenigte loopen die bijeen was gestroomd om de republiek te zien en hooren uitroepen. Een maand later konden Hollandsche parachutisten zich ongehinderd door de stad bewegen: republikeinsche militairen openden beleefd straatbarricades om hen door te laten. Soekarno was president, maar hij liet het paleis open... voor Van Mook? De republiek was een hulpstructuur, die in de komende ontwikkelingen wilde passen. En voor alles: ze was niet anti-Hollandsch. Een van de gewiekste Indonesiërs, Mohammed Yamin, zegt het zelf in zijn argumenten om Sjahrir en Soekarno aan te vallen: „Want dit is geen Indonesische Republiek, dit is een republiek van de Engelschen, van Christison...” En het bevreedende feit doet zich voor, dat, zoolang men sprak van een „Japansch” maaksel, dus tot aan de landing der Engelschen, deze republiek absoluut niet anti-Hollandsch was. Ze was anti-koloniaal en ze wist dat de Hollanders, met hun ervaring, ook anti-koloniaal waren geworden, binnen en buiten de kampen. Doch niet zoodra landden de

Historisch oogenblik: de pijper-band van de „7 December Divisie” staat voor het paleis Koninsplein, waar, een receptie gehouden wordt ter gelegenheid van het vertrek der Engelse troepen uit Indië.

Historisch oogenblik: majoor Dürst-Britt, commandant van de 7 December Divisie, wordt verwelkomt door zijn officieren

eerste Engelsche troepen of de beweging werd als bij tooverslag anti-Hollandsch, althans in haar waarneembare uitingen. Christison oriënteerde de republiek in anti-Hollandschen zin. Het was de tijd waarin de republikein zijn hart vasthield, omdat de rampokker, de nihilist, de misdadiger, de vrije hand kreeg.... Op deze wijze probeerde Christison „Hollanders en Indonesiërs tot elkaar te brengen”, en voor deze situatie kwamen jullie, Engelsche soldaten en officieren, te staan, met een handjevol troepen en een onbevangenheid, een betere zaak waardig.

De talloze moeiten en opofferingen die jullie je hebben getroost, mannen van Soerabaja, van Ambarawa, van Semarang, maar ook de noodlooze verwijdering tusschen Indonesiërs en Hollanders, tusschen Hollanders en Engelschen — de talloze, eindeloze rescue- en bevoorradingsvluchten van jullie squadrons, maar ook de moord op Mallaby en het bombardement van Soerabaja, dit alles had vermeden kunnen worden.

Vermeden ook de verdachtmakingen aan ons adres: de „trigger-happy Dutch”, de „bloody Dutch”, het „secret not for the Dutch” van jullie Intelligence. Een klein kader van Rafflesianen heeft op langen termijn elke sympathie voor Engeland verspeeld bij Hollanders en Indonesiërs. Want sprak Christison zelf niet minachtend over Sjahrir en zijn eerste kabinet van werkelijke nationalistes als over „een stelletje van die idealisten....?”

En waarom moesten hij en de zijnen hun intiem oordeel over Hollanders en Indonesiërs vernemen uit den mond van personen die zoowel bij Nederlanders als bij Indonesiërs gehaat waren: uit een thans op Onrust geïnterneerd N.S.B.-kringetje?

En als het inderdaad waar is, wat nu wel vast staat, dat Soekarno, na carte blanche van den Jap gekregen te hebben om een republiek uit te roepen, wel wetend dat hij verantwoording moest afleggen aan de macht van het oogenblik, nl. de Geallieerden, eerst aan den Jap vergunning vroeg en kreeg om „de zaak” in Brisbane te gaan bepraten met.... Van Mook en Van der Plas — dan staan, afgezien van het feit dat de

vliegtocht naar Brisbane om andere redenen niet kon doorgaan, enkele feiten zeer duidelijk vast.

De Hollanders in Brisbane hadden een plan. De Hollanders in de kampen ook: op grond van eigen ervaring en besprekingen waren ze tot dezelfde conclusies gekomen als de regering buiten, nl. afschaffing van den kolonialen status. De Indonesische nationalistes hadden ook verschillende plannen, die later wel zullen blijken niet zoo ver van de Hollandsche afgegaan te hebben.

Een Indonesische volksbeweging, die vroeger nooit het gehele volk had omvat kreeg door den haat tegen den Jap een algemeener karakter dan ooit: Waar werd een Hollander vermoord voor de Britsche troepen landden? Er is sprake van October-moorden, van November-moorden, doch in Augustus en September moesten duizenden Jappen over heel Java het ontgelden: de volkswoede brak los, tegen den Jap, terwijl een Hollander vrij over heel Java kon reizen. Sterker: Soekarno himself zond de vroegere hulpstroepen der Jappen naar hun haardsteden terug. Pas veel later, toen in republikeinsch gebied terrorisme en rampokkerij den kop opstaken, werd een corps voor volksbeveiliging en eerst midden October, werd een leger opgericht. Afgezien van beider positieve voornemens voor de toekomst hadden Hollanders en Indonesiërs één gemeenschappelijke haat: de Jap, de Jap die getracht had beiden tegen elkaar uit te spelen en nu zijn trekken thuis kreeg.

We weten allen hoe het geloopt is. Velen van jullie, te goeder trouw, zagen in twee verschijnselen een anti-Hollandsche beweging. Ten eerste was daar de propaganda, nog vaak geleid of geïnspireerd door enkele Jappen die de volkswoede van zich af wilden reageren en ten tweede het tragische verschijnsel, dat zich over de geheele naoorlogsche wereld voerde, tot in Holland en Engeland toe: de naoorlogsche misdadigheidsgolf, die niets te maken heeft met welke politiek ook. Daaraan maten jullie toenmalige gezaghebbers de „anti-Hollandsche stemming”! Wishful thinking der Rafflesianen: (Zie vervolg op pag. 8)

Air-commodore Stevens en Brigadier Lauder vertegenwoordigen de Engelschen bij de overname van het Geallieerde Hoofdkwartier te Batavia door de Nederlanders.

Pasoendan :

een opmerkelijk teeken

Niet weinigen onzer zullen met eenige verrassing kennis hebben genomen van het bericht omtrent de oprichting van de organisatie, welke den naam draagt „Partai Ra'jat Pasoendan". Voor de meesten was dit feit onbekend, aldus het te Batavia verschijnende „Dagblad". Maar wel was het bekend, dat er in breeden kring onder de inheemschen wenschen en meeningen over de staatkundige ontwikkeling van deze gewesten leven, die afwijken van die der aanhangers van de republiek. Onder de huidige omstandigheden kunnen zij echter geen publieke uitdrukking krijgen. Zij blijven verborgen en gekoesterd in beperkten kring. Het in de openbaarheid dragen van dergelijke gevoelens is buiten het door de Nederlandsche troepen bezette gebied niet geheel zonder levensgevaar. Dr. Koets wees er na zijn befaamde reis naar Midden-Java, reeds op, dat het verbreiden van een politieke meening in de republiek, die afwijkt van de gangbare en officieel gesanctioneerde, zekere risico's met zich medebrengt....

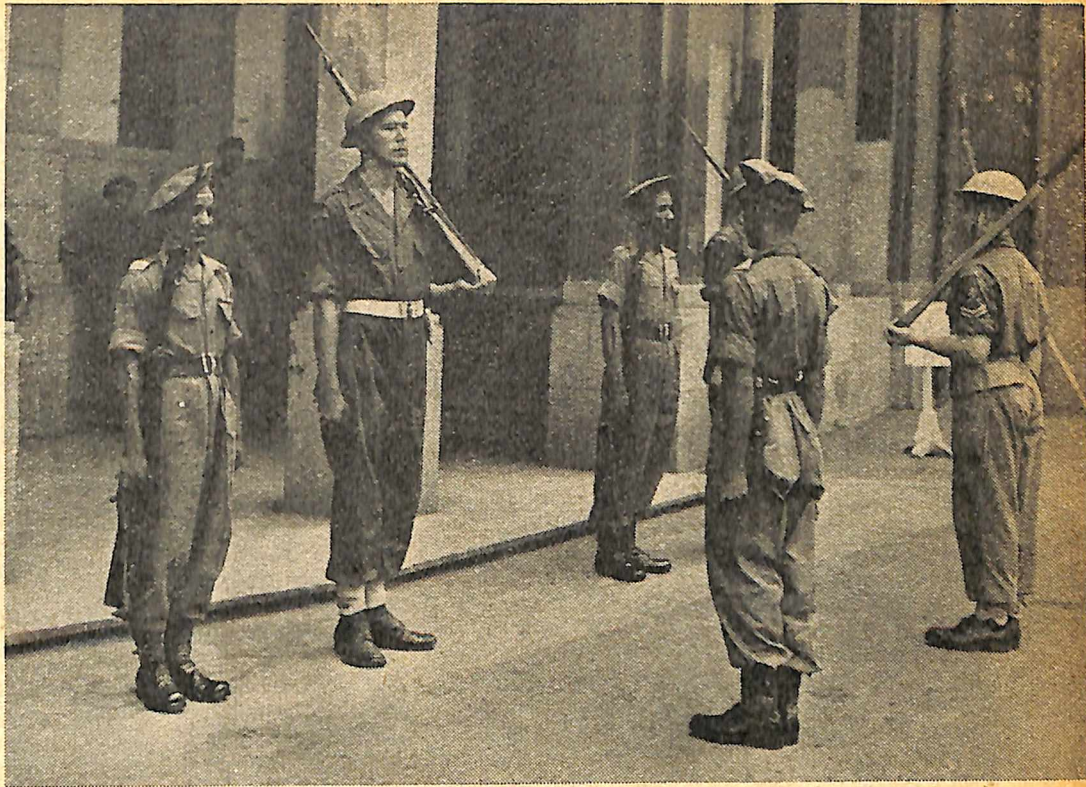
Bij deze gesteldheid van de verhoudingen is het derhalve aan den anderen kant weer geen verrassing, wanneer men vernemt, dat een vereniging als de „Partai Ra'jat Pasoendan" plotseling voor het voetlicht van het politieke wereldtooneel verschijnt. Wat is geschied, is blijkbaar het aanvaarden van de risico's waarop hierboven bedoeld wordt.

De bezwaren, die de nieuwe „Partai" ondervindt, heeft zij niet verzwegen. Het zijn de bezwaren, welke wij reeds in het licht hebben gesteld. Zoolang het volk van Java zich nog niet staatkundig op democratischen grondslag heeft georganiseerd, zal het niet wel mogelijk zijn, afgezien nog van de gevaren, die hieraan verbonden zijn voor de betrokkenen, de stemming van de massa te peilen.

Indien het waar is, wat het bestuur van de nieuwe organisatie ons mededeelt, „dat zij weet te spreken namens millioenen Soendaneezen, die zich thans niet kunnen uiten" — en wij hebben zeker geen reden deze verzekering in twijfel te trekken — dan is hier wederom voor de zooveelste maal en op welsprekende wijze, het bewijs geleverd, dat ook voor talrijke Indonesiërs op Java de republiek zeker niet die realiteit is, welke de regeering ons wil doen gelooven. Een zeer nationalistische Indonesiër verklaarde ons nog dezer dagen, dat wanneer zijn landgenooten zich maar vrijelijk konden uiten, men wel spoedig zou zijn overtuigd, dat er op dit eiland en ook op Sumatra nog talrijke groepeerings bestaan, die zich politiek anders zouden willen oriënteren dan haar thans vanwege druk in verscheidene vormen mogelijk is. En zie, nu staan wij inderdaad voor het feit van de „Partai Ra'jat Pasoendan", die in een telegram aan den minister-president van haar bezorgdheid over de huidige staatkundige ontwikkeling blijk geeft. En die zich beklagt, „dat over de toekomst der Indonesische volken geconfereneerd, onderhandeld en voorloopig reeds beslist is, zonder dat het Soendasche volk als zoodanig daarbij ook maar is geraadpleegd".

De klacht is ongetwijfeld juist. In de Preanger, evenals trouwens overal elders in den uitgestreken archipel is op geen enkele wijze, die ook maar in de verste verte lijkt op een consultatie van het volk naar democratischen trant, getracht zich een juist beeld te vormen van hetgeen aan staatkundige wenschen in de breede massa's van dit volk leeft. Dit zou ook onmogelijk zijn bij den bestaanden toestand. En derhalve loopt men steeds de kans voor verrassingen te staan als die, welke het onderwerp van deze beschouwing uitmaakt, welke evenwel, wanneer men zich de situatie juist realiseert, eigenlijk geen verrassingen zijn.

Nu is het de vraag hoe de Nederlandsche regeering en de Nederlandsche volksvertegenwoordiging op het bewuste bericht zullen reageeren. Er is hiermede een nieuw element ge-

Het plechtig moment: de Nederlandsche wacht lost de Gurkha-wacht af voor het KPM-gebouw te Weltevreden, waar zoo langen tijd het AFNEI-hoofdkwartier gevestigd was, dat thans door de Nederlanders is overgenomen.

introduceerd in de controverse op hoogspanning rondom de overeenkomst van Linggadjati. Geen persoon of instantie, die verantwoordelijkheid draagt ten aanzien van den gang van zaken in Indië, kan zich van het telegrafisch verzoek van het bestuur van meergenoemde partij afmaken met een hautain schouderophalen. Er bestaat geen enkele reden om meer twijfel uit te spreken ten aanzien van de beweringen der bestuursleden, de heeren Raden Sasikin en M. Machmoed, omtrent den wensch van millioenen Soendaneezen om hun land als een afzonderlijken staat te zien opgenomen in de Federatie van Indonesië dan met betrekking tot de problematieke waarde van de gegevens, waarop de commissie-generaal haar conclusie baseerde over de realiteit van de republiek op Java, Madoera en Sumatra. De „Partai Ra'jat Pasoendan" heeft er ten volle aanspraak op, dat regeering en parlement in Nederland het telegram van haar bestuur au sérieux nemen en dienovereenkomstig zullen handelen. Er mag niet gemeten worden met twee maten. Pasoendan en Republiek hebben evenveel rechten om zich naar binnen en naar buiten te doen gelden, van hun bestaan als staatkundige werkelijkheden te getuigen. Gelijk zijn ook hun aanspraken op consideratie en erkenning. Dat is een eisch van redelijkheid en democratie, waarnaar wij ons allen hebben te richten.

Kalender „oost en west" 1947

HET GROOTSTE GEDEELTE VAN DE OPLAGE IS REEDS VERKOCHT

Van vele leden ontvingen wij nabestellingen met de mededeeling, dat de Kalender zeer in den smaak is gevallen.

Aanvragen kunnen geschieden bij het Hoofdbestuur, Dr. Kuyperstraat 5, den Haag, door storting op onze postrekening 14574.

De bestelde kalenders worden zoo vlug mogelijk verzonden.

Zij zijn ook rechtstreeks verkrijgbaar bij de afdelingssecretarissen.

Adressen gaarne volledig en duidelijk leesbaar. Zoals bekend is de prijs f 2.50 per exemplaar, voor het zenden naar Oost- en West-Indië 15 ct. extra en naar het buitenland 25 cent.

De toestand van den Riouw-Archipel

Een onderhoud met Dr. L. B. van Straten, tot voor kort bestuursambtenaar op Riouw, thans resident te Padang.

„Vergeleken bij wat ik over Sumatra en Java hoor, is de Riouw-Archipel eigenlijk een klein paradijs”, constateerde Dr. van Straten.

De voedsel-situatie blijft wel is waar zorgelijk, doordat er een rijsttekort is — op papier krijgen wij van het gouvernement 400 ton rijst voor 160.000 zielen — maar de bevolking lijdt toch geen honger. Zij kan leven van oebi, al doet ze dat niet graag; er is nogal wat sago. En dan zijn velen toch in de gelegenheid „zwarte” rijst bij te koop.

De afdeling Karimoen bijv. leeft feitelijk van den sluikhandel, lichte Dr. van Straten nader toe. Suiker komt in groote hoeveelheden aan uit het republikeinsche gedeelte van Tegal. Die suiker mag zoo niet naar Singapore worden uitgevoerd, maar wel mag daar de z.g. goela batoe (bloksuiker) binnen. Ergo wordt de Tegal-suiker op Riouw in groote kwantiteiten omgesmolten tot goela batoe. Deels ook wordt de aangevoerde suiker op zee, voor de kust van Karimoen, geruild tegen rijst uit Siam. Deze sluikhandel is, evenals de gewone handel, grootendeels in Chineesche handen; de Maleier op Riouw brengt het gewoonlijk niet tot eenigszins omvangrijke zaken. De Chineezzen maken 40% der bevolking uit.

Van beteekenis is geweest, dat men op Riouw niet de geldmoeilijkheden heeft gehad, die elders in Indië een rol spelen. Het betaalmiddel is de Singapore-dollar, want deze eilanden zijn altijd sterk op Malakka en de Straits georiënteerd geweest.

De Japanners brachten de eilanden administratief onder Singapore en gaven er hun Jappen-dollar uit. Toen de Engelschen terugkwamen, hebben die met een slag al dat geld waardeloos verklaard. Dat heeft voor den Riouw-Archipel natuurlijk even bezwaren opgeleverd, maar door scharrelen en handelen werkte men er zich verrassend snel weer bovenop en nu geldt weer de normale Straits-dollar. Economisch biedt deze eilandengroep geen slechte aspecten. Er is al weer wat rubberhandel, maar de tuinen zijn niet van beste kwaliteit en de bewerking van het product is primitief. Rookhuis bedrijven zijn er niet; de meeste rubber gaat naar de remillings te Singapore.

Het bauxiet-bedrijf van de NIBEM komt allengs weer op de been. Er ligt thans op het eiland Bintang nog een voorraad van circa 150.000 ton verschepingsklaar; de eerste partij daarvan is al afgescheept.

Ook de Singkep Tinmij zal naar verwacht wordt, spoedig weer kunnen beginnen. Men wacht nog op het in bedrijf brengen van de elektrische centrale. De maatschappij heeft het geluk gehad, haar groote baggermolen „Raseb”, een tweeling van de „Karimata”, praktisch in running condition terug te krijgen. Als deze bedrijven weer werken, beteekent dat voor tallozen weer arbeid en bestaansmogelijkheid; voor den oorlog werkten er bij Singkep-Tin zeker 4000 man, het bauxietbedrijf had een

dikke 1000 man personeel aan den arbeid. Dan zijn er nog de olie-opslagplaatsen van de B.P.M. op Poeloe Samboe en Tandjoe Oeban, waar ook alweer leven in de brouwerij komt. De kledingpositie is, wat de mannen betreft, bevredigend, dank zij Unrra en Nigieo. De vrouwen staan er minder gunstig voor; kains zijn er duur en vele vrouwen kampen dan ook met kledingnood.

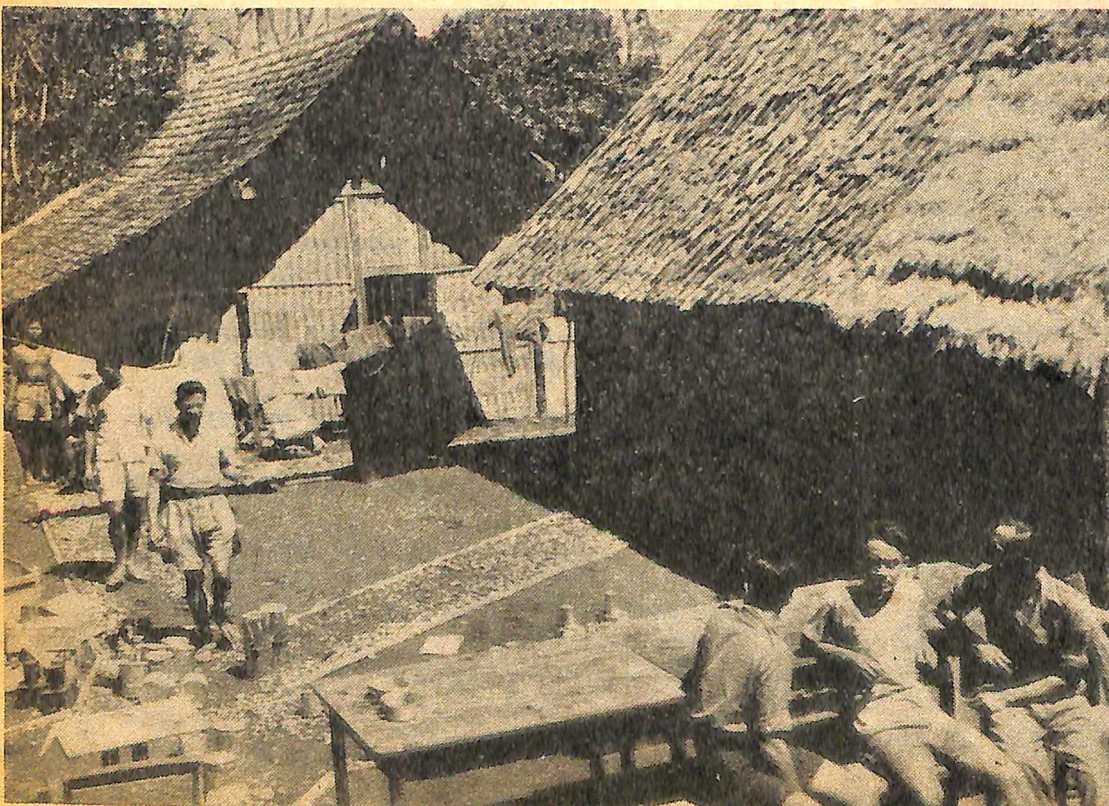
De politiek van den dag heeft den Riouw-Archipel niet al te sterk bewogen. De bevolking is van nature nogal onpolitiek, haar belangstelling voor staatkundige dingen gaat niet ver en komt meer van de zijde van Menangkanauers en Bataks, die zich onder haar gemengd hebben.

Eenige politieke belangstelling is gewekt, toen leden van de vroegere sultansfamilie pogingen in het werk stelden om het sultanaat Riouw-Lingga weer opgericht te krijgen. Het bestuur heeft de sultansfamilie ruim gelegenheid gegeven voor haar zaak propaganda te maken, aldus resident Van Straten, maar de bevolking bleek in overgroote meerderheid er niets voor te gevoelen. Deze actie heeft echter eenig politiek leven gewekt onder andere Riouwers en onlangs is een vereniging opgericht, die zegt, zich alleen op sociaal en economisch terrein te willen bewegen, maar waarvan naar Dr. van Straten's meening te verwachten valt, dat zij zich ook wel aan de politiek zal wagen.

De drijvende kracht hier is goeroe Moh. Saleh, die ook afgevaardigde voor Riouw naar Malino is geweest. Een derde politieke groepeerings wordt gevormd door de niet-autochtonen, voornamelijk Menangkabauers.

Deze groepeerings toont sterke oriëntering op Sumatra; een der leidende figuren is bovendien geparenteerd aan den republikeinschen minister Sjarifoeddin. Als minder op den voorgrond tredende aanhangers van deze groep fungeeren de in den Archipel wonende Bataks. Op de bevolking zelf heeft deze groep, voor zoover het niet gaat om terreur, echter nagenoeg geen vat. Onmiddellijk na de capitulatie van Japan is er eenige politieke wrijving geweest, voornamelijk met de „Bintang Tiga”, een oude guerilla-organisatie, onder leiding van Chineezzen en te beschouwen als een communistische mantelorganisatie. Deze moeilijkheden zijn echter zonder bloedvergieten na heel veel praten en uitdeelingen van rijst onder de bevolking opgelost.

Thans is de eilandengroep volkomen rustig. Infiltraties van Sumatra zijn er niet of practisch te verwaarloosen. De laatste invasiepoging van Sumatra is geweest in Juli van dit jaar op het vlak onder de Sumatrakust gelegen eilandje Doerei. Zij mislukte volledig, al meldde de republikeinsche pers van Sumatra ook: „Doerei is vast in onze handen”. Bij die gelegenheid heeft men aan Nederlandsche zijde de eerste en eenige gewonde van den Riouw-Archipel gehad. Sindsdien zijn geen infiltratiepogingen meer ondernomen; slechts nu en dan komt een enkeling binnen, die spoedig wordt opgepakt.

Even rust in Medan

Het volgende uit een soldatenbrief uit Medan:

Het is een rare gewaarwording om in dagen van wapenstilstand en Staakt-het-vuren-orders plotseling de volle lading van een mitrailleur door je vleugels te krijgen. Nog gekker, als je b.v. op het vliegveld Medan rustig uit je kist stapt plotseling de kogels om je hoofd te hooren fluiten. Dergelijke dingen waren zoo langzamerhand scherping en inslag geworden te Padang en Medan. Op Padang sneuvelden onlangs 5 leden van de Militaire Luchtvaart, toen een convoi beschoten werd en te Medan werd de situatie nog iets onbehagelijker, toen groote troepenconcentraties rond de stad werden waargenomen en de demarcatielijn, die door de buitenwijken van de stad loopt merkwaardig zwaar door Indonesiërs bezet werd. Het beste sprak dit wel op het vliegveld, waar de demarcatielijn over een deel van de startbaan loopt, waardoor deze zonder veel moeite volkomen onder vuur gezet kon worden.

„Er wordt maar niets van gezegd”, zei ons

een van de vliegers van het 19e transport-squadron, „we vliegen elke dag maar gewoon onze routes en worden regelmatig beschoten”.

Neen, het wil nog niet erg met de wapenstilstand en ondanks vele beloften en men mag aannemen goede bedoelingen van de leidende figuren der Republiek, blijkt elken dag sterker, dat er, vooral op Sumatra weinig of niet de hand wordt gehouden aan opdrachten van Indonesische zijde. Integendeel, na het vertrek der Engelschen is de terreur erger dan voorheen geworden en typeerend waren de woorden van een Engelsch officier bij zijn afscheid van Sumatra tot de Indonesiërs: „If you go on smiling and breaking promises there will be bloodshed and you will be responsible”. Tot het verbreken van beloften is het Zondag 1 December te Medan gekomen. Na kleine schietpartijtjes op de vorige dagen, werd Zondag een hangar op het vliegveld, waarin een Piper Cub stond door een mortiergranaat getroffen, terwijl twee granaten, die gelukkig niet ontploften tusschen de op het veld staande Mustangs van het 122e squadron terecht kwamen. De commandant van het squadron, de luitenant G. Deibel, vroeg daarop de bescherming van den troepencommandant kol. Scholten aan en deze gaf hem toestemming om zichzelf tegen de aanvallen te verdedigen. En dit is grondig gebeurd!

Maandagmiddag stegen vijf of zes Mustangs bewapend met rockets op en begonnen de strook rond het vliegveld te zuiveren. De kisten maakten elk diverse sorties en kwamen tezamen aan 29 vliegreun. Onbarmhartig werd de vijand met mitrailleurs en rockets bestookt en het duurde niet lang of het afweervuur was volkomen tot zwijgen gebracht.

Om vijf uur 's middags kwam een zenuwachtige kolonel van den overkant vragen of in godesnaam direct met de actie gestopt kon worden, want de gevolgen waren desastreus.

Aan de eene kant moet men deze acties betreuren, want zij zijn van Hollandsche zijde zeker niet geïnspireerd, maar aan de andere kant is het noodzakelijk, dat aan de wanorde en aan het bendewezen zoo spoedig mogelijk een einde wordt gemaakt.

Slachtoffer van terreur. Het is om de volken van Indië recht en veiligheid te verzekeren, dat de Nederlandsche troepen in Indië zijn

EEN PERIODE AFGESLOTEN. (Vervolg van pag. 6)

„Raffles is ongetwijfeld van oordeel geweest, dat het weder voor den dag tredend Nederland niet in staat zou blijken met zijn zwakke krachten het terug te geven koloniaal gebied te behouden; zeker is het wel een groote victorie geweest van onze politiek, zoowel gevoerd tijdens de zoo uitgekretene dagen der Oost-Indische Compagnie als later in de dagen der Commissarissen-Generaal toegepast, dat van al zijn en zijnentwege gedane duistere voorspellingen, t.a.v. den weerzin, waarmede wij hier ontvangen heetten te worden, zoo goed als niets is uitgekomen; en tevens wordt daarmede teniet gedaan al hetgeen van Engelsche zijde zoo opgevijseld is geworden over den zedelijken invloed, dien het Britsche tusschenbestuur zou uitgeoefend hebben”, aldus de historicus Van der Kemp.

Ook dit keer was er geen sprake van weerzin, ik meen dit voldoende te hebben aangetoond. Er was haat, maar tegen den Jap. Dat deze haat zich plotseling kon ontladen op den Hollander dat een politiek onervaren volk enkele dagen nadat de overwinnaars van den machtigen Jap geland waren, plotseling na ander halve maand van rust, afwachting en geloof ik, vertrouwen in de Hollandsche regeering, een pers voorgezet kreeg waarin geen anti-Japansche, geen anti-Britsche, maar uitsluitend anti-Hollandsche formules gevonden werden voor hun nog niet uitgewoede wrokgevoelens tegen den Jap, heeft tot de volgende resultaten geleid:

De Hollanders kregen de volle laag van de voor den Jap bedoelde Indonesische salvo's.

Jullie, Engelsche jongens, vonden het raadzaam, niet te veel solidariteit te laten blijken met die „gehate” Hollanders en

toch kreeg je de volle laag als je in moest grijpen. Jullie rol is misschien daardoor de ondankbaarste geweest.

De Indonesiërs zagen hun republiek gecompromitteerd door een naoorlogsche misdadigheid die direct de rood-witte vlag heesch om ongestraft te blijven, omdat jullie opperbevel die misdadigheid graag zag als een uiting van nationalisme. En ze zagen tevens alle kansen, om rustig aan de Hollanders te vertellen wat ze op het hart hadden, voor een jaar verkeken.

Een klein jaar geleden schreef de Daily Mail reeds: „Leave it to the Dutch”. Nu gaan jullie het inderdaad aan de Hollanders overlaten. Jullie zult niet meer de leuzen lezen als: „Never be colonized again”. Het heeft ook geen zin meer: de Indonesiërs worden niet meer gekoloniseerd, maar daar is Christison niet voor noodig geweest.

De republiek schijnt inmiddels te evolueeren van Japansche naar Hollandsche normen.

Als jullie zult zijn vertrokken, zul je veel wrok en veel dankbaarheid achter je laten. Beide zijn onvermijdelijk, maar wij willen den nadruk leggen op de dankbaarheid, want zij leeft in de harten van velen, die met den dood voor oogen vaak op het allerlaatste oogenblik jullie reddende hand konden grijpen. Zij zullen dit hun leven lang niet meer vergeten. Daarom willen we aan jullie terugdenken als aan de redders van vele vrouwen en kinderen en we willen jullie daarvoor meegeven een woord van dank voor de opoffering en den moed, waarmee jullie getracht hebben van de situatie te maken, wat er van te maken was.

Maar vergun ons dan ook waakzaam te blijven tegenover de enkelen, die ook jullie hier voor zoo'n ondankbare taak hebben geplaatst. Dezer dagen verklaarde zelfs jullie Regeering, dat goodwill meer waard is dan overheersching.

Aan een studie van dr F. H. van Naerssen in „Wat Indië ontving en schonk“, dat elders in dit nummer besproken wordt, is het volgende ontleend:

Indonesische Litteratuur

Er zij op gewezen, dat de Indonesische literatuur lang niet altijd schriftelijk is vastgelegd, doch voor een groot deel bewaard is gebleven als mondelinge traditie, waarbij poëzie de meest voorkomende vorm is. De oude geschreven letterkunde uit den tijd voordat de Westersche beschaving in de Indonesische maatschappij is doorgedrongen, treft men uiteraard slechts aan bij de zg. historische volken van den Archipel.

Zij toch ontvingen reeds betrekkelijk vroeg kennis van het schrift, hetzij van Indischen hetzij van Arabischen oorsprong. Het grootste deel der literatuur leeft in het geheugen der Indonesiërs. Doch dat zij dikwijls teruggaat tot in het verre verleden, daarvan is het bewijs, dat er ettelijke verhalen bekend zijn van volkomen gelijken inhoud en strekking op verschillende plaatsen, niet alleen in den Archipel, maar ook op het vasteland van Z.O. Azië.

Deze verhalen behoorden dus reeds tot den literatuurschat der Indonesiërs, toen zij nog als één volk leefden in het land van oorsprong. Hiertoe zijn in elk geval de zoo populaire dwerghertverhalen te rekenen. Al is de hoofdpersoon niet overal de kantjil of de pelanduk, zooals dit looze hertje in het Javaansch en in het Maleisch heet en al worden de slimme streken b.v. op Tjampa in Achter-Indië, toegeschreven aan den haas en in de Toradjalanden op Celebes, aan den spookaap, inhoud en structuur der verhalen zijn overal dezelfde. „Wie niet sterk is moet slim zijn“, is de moraal die men kan leeren uit de avonturen waarin het teere, maar vindingrijke hertje zich door list weet te redden uit de gevaren die het in het tropische oerwoud bedreigen van den kant der wilde dieren — de tijger, krokodil of wilde karbouw, en waarbij het zelfs den mensch te slim af is. Er is op gewezen, dat de sfeer waarin de handelingen plaats vinden beantwoordt aan die der primitieve neolithische maatschappij. In een gelijkvormige boerensamenleving spelen zich ettelijke andere typisch Indonesische verhalen af. Niet minder populair dan het dwerghertje is in den Archipel de „Domoor“, die dikwijls juist van groote slimheid blijkt geeft. Hij vertoont veel verwantschap met den Europeeschen Uilenspiegel. Zijn wederwaardigheden in ongekuischte, boertige taal verteld, vinden vooral op West-Java, doch ook hoewel in mindere mate, elders in den Archipel, gretige hoorders. Onhandige en ontactische handelingen in het dagelijkse leven en niet het minst in zijn verhouding tot zijn echtgenoot en zijn schoonouders vormen meestal het thema der humoristische, dikwijls min of meer vulgaire avonturen van Kabajan, zooals de hoofdpersoon in de Soendalanden is geheeten.

Een voorbeeld: Kabajan en zijn vrouw zitten bij het vuur te overleggen wat ze zouden doen als ze veel geld hadden; hij wil het bewaren, zij wil het uitgeven. Zij kunnen het er niet over eens worden en ten slotte slaat hij haar, om haar verspilzucht met het geld, dat hij niet heeft.

Ontelbaar is het aantal dezer volksverhalen; er zijn er, die zich als het ware om een centrale figuur hebben gegroepeerd, zooals de zoo juist vermelde Uilenspiegel- en kantjil-cyclus, er zijn er ook die verschillende uitwerkingen zijn van bepaalde thema's: de weerwolf — hier in Indonesië is het een tijger, waarin sommige menschen zich kunnen metamorphoseeren — griezelige kerkhof- en spookgeschiedenissen, huwelijken tusschen menschen en dieren, etc.; andere zijn niet in een bepaalde categorie onder te brengen.

Vele vertoonen opmerkelijke verwantschap, of zijn volkomen gelijk aan verhalen uit den Hindoeschen, Arabischen, Perzischen, ja zelfs Europeeschen literatuurschat. Grimm's sprookjes van de Bremer stadsmuzikanten en Frau Holle bv., zijn tot in de onderdeelen bekend in het hart van Celebes onder de Toradja's. Men heeft vroeger deze samenhang willen toeschrijven aan polygenese, doch hiervan zijn de folkloristen teruggekomen, aangezien thans vast staat, dat Europa, Azië en Indonesië een gebied vormen, waarbinnen deze volksverhalen zijn ontstaan en zich naar alle richtingen hebben verbreed.

Hoe heeft, om een Westersche uitdrukking te gebruiken, de beoefening dezer volksletterkunde in de Indonesische maatschappij plaats? Wie zijn de „litteratoren“? Niet alleen onder de thans nog van de buitenwereld min of meer afgesloten stammen in het binnenland, maar ook onder Indonesiërs die reeds in aanraking zijn gekomen met vreemde culturen, zooals de Mohammedaansche tani- of boerenbevolking van Java, ja zelfs bij de Inheemschen die in de Westersche steden wonen, zijn de dongeng — een Javaansch woord voor sprookjes, vertelsels — populair. Nadat de zware dagtaak volbracht is, zoekt

men 's avonds verpoozing door bij elkaar te komen en dan is er altijd wel een uit het gezelschap, die verhalen kent en deze weet voor te dragen. Een levendige beschrijving heeft dr. Adriani van zulk een Toradja bijeenkomst gegeven.

„Stelt u voor een groot Toradja'sch huis op hooge palen met een vloer van veerkrachtige palmlatten; het is geheel donker daarbinnen, maar op de stookplaatsen vlamt het vuur en hier en daar is een fakkel van in droge bladeren gewikkelde hars tusschen de vloerlatten in gestoken. Ook de verteller heeft een harsfakkel naast zich; om hem heen zitten mannen en jongens op hun matten, wel aandachtig, maar in het geheel niet stil te luisteren; vrouwen en meisjes houden zich meer achteraf, maar zijn de beste luisteraars. Ik zelf kies mij een plaats dicht bij de harsfakkel en heb op mijn gevouwen beenen een omgekeerde rijstwan liggen, die mij tot schrijftafel dient. Zoo snel als het mij mogelijk is moet ik schrijven en als ik iets mis, kan ik het niet vragen, want de verteller kan er niet tegen om gestoord te worden. Het gehoor moedigt hem telkens aan met io, io ngkanja, andja rada, weer te geven met ons: ja, ja en toen... of met kreten en uitroepen als: a, kadagonja, montjo, kodjo: hè, hoe mooi, ja zoo is 't en hierop is de verteller zeer gesteld. Hoe later het wordt hoe meer het gehoor dunt en dikwijls ben ik de laatste getrouwe, zoodat dan de verteller verlov vraagt op te houden, „want het is zoo vermoeiend om u te vertellen, daar u telkens vergeet om io, io te roepen“.

Dat het een gave is om boeiend te kunnen vertellen en dat niet iedereen een repertoire in zijn geheugen heeft bewaard, spreekt vanzelf. Een Bataksch getuigenis hieraangaande vermeldt Dr. Voorhoeve: „Dja Gerang is een man die verhalen kan voordragen (marturi). Dikwijls draagt hij des nachts verhalen voor, het meest wanneer men de nacht zal gaan doorbrengen in een hut op het veld of onderweg in het bosch. Het is een genot de woorden van zijn verhaal te hooren. Veel lering kan men daaruit trekken omtrent de levenswijze van de menschen in de oude tijd. Hij praat maar niet gewoon door bij het voordragen, maar hij zingt zijn woorden (diinggohon), opdat de menschen die het hooren ervan zouden genieten. Sommige dingen die hij vertelt zijn waar, maar de meeste zijn leugens. Hij maakt er ook allerlei avonturen bij, die geen mensch zou kunnen bestaan. Dat doet hij om zijn hoorder plezier te doen. Het knapst in het voordragen van verhalen zijn de menschen van Toba. Als een lied klinkt hun verhaal, alles even harmonieus om te hooren, nooit gaan hun woorden ook maar ergens verkeerd. Men staat versteld over de kunde van zulk een man om de woorden die hij te zeggen heeft te rangschikken. Wanneer hij spreekt over droeve ervaringen, dan is zijn stem als van een die weeklaagt. Men wordt vervuld van deernis bij het hooren daarvan. Maar helaas worden zulke vertellers hoe langer hoe zeldzamer“.

Zooals Europeanen van het tooneel genieten, zoo ook leven de toehoorders geheel mee met de dramatis personae der verhalen, die de vertellers meestal „zelf laten spreken“. Zoo doende worden goede vertellers dus bijna acteurs.

Wij mogen van deze primitieve literatuur niet afstapper der iets te hebben gezegd over de pantun. De Oostersche wijze van zijn gedachten kenbaar te maken geschiedt dikwijls in symbolen. Het ligt ook in den aard der Indonesiërs zelf om te drukken in bedekte termen. Minder aangename meningen worden daardoor niet alleen verzacht, doch men bereikt er mede ook dat slechts ingewijden vernemen en begrijpen kunnen, wat niet voor een ieder bestemd is. Op Java bv. spreken geliefden dikwijls in wangsalan (wisseltaal) tot elkaar. Bijv.: wanneer men zeggen wil: „ik begrijp 't al“, dan zegt men „(t is een) Hollandsch koekje“; in het Javaansch: „apem landa“ (apem is een bepaald soort meelkoek en landa is Hollandsch). De Hollandsche meelspijs bij uitnemendheid is brood. Aangezien nu brood in het Javaansch roti is en de klank van dit woord lijkt op gnerti, hetgeen beteekent: weten, begrijpen, is de wangsalan voor „begrijpen“, „een Hollandsch koekje“ geworden! Hierin speelt de klank een groote rol, maar dikwijls moet men bovendien nog op de hoogte zijn van bepaalde Javaansche gebruiken en locale toestanden om de vreemdste gedachtesprongen te kunnen volgen.

In dit licht moet men ook zien de over den geheelen Archipel bestaande taboe-woorden, die gebezigd behooren te worden tijdens bepaalde werkzaamheden, b.v. wanneer men op jacht is of aan het verzamelen van boschproducten etc. Bekend is dat de Javaan uit vrees voor „nomen est omen“, het niet

gaarne heeft over den „tjiger” en liever spreekt over den „ouden Heer” (Kiai).

Bovendien zijn assoneerende woorden en verzen goede hulpmiddelen voor het geheugen. Menig adatrechtsregel heeft daarom de gedaante gekregen van een spreuk. Aan dit alles heeft men te denken wil men het wezen van de pantun begrijpen. De meest voorkomende vorm van een Maleische pantun is een vierregelig versje, waarin de inhoud van de eerste twee regels schijnbaar niets te maken heeft met die der volgende; niet altijd is het verband zoo duidelijk als in de volgende pantun:

Ka Teluk sudah, ka Siam sudah
Ka Mekah sahadjaja saja belum
Telok bezocht ik, eveneens Siam
In Mekka echter ben ik niet geweest

is een vrij begrijpelijke toespeling op:

Dipe luk sudah, ditjium sudah
Dinikah sahadjaja saja belum

Geaaid ben ik, gekust ben ik
Gehuwd echter ben ik nog niet.

Men lette op het parallellisme tusschen de grooter wordende afstand der plaatsen genoemd in het eerste gedeelte en de graden van toenadering tusschen geliefden of uitdrukking gebracht in de woorden peluk, tjium en nikah in het tweede gedeelte van de pantun.

Het is moeilijk een onderscheid te maken tusschen profane en religieuze verhalen. Bij verschillende gewichtige gebeurtenissen en handelingen plegen lang niet alleen de primitieven toepasselijke verhalen en verzen te vertellen of te zingen. Behoort het zingen van b.v. doodzangen tot de ceremoniën die bij sterfgevallen in acht worden genomen door de heidensche stammen en het voordragen van verschillende mythen, waarin sprake is van den oorsprong van bepaalde gewassen in den tijd dat er gezaaid en geoogst wordt, de Mohammedaansche Maleiers, Javanen en andere reeds tot den Islam bekeerde Indonesiërs kennen het gebruik om bij dergelijke gebeurtenissen bij elkaar te komen, waarbij eveneens stichtelijke verhalen, hoewel niet altijd ontleend aan de Mohammedaansche literatuur, worden voorgedragen.

Het is te begrijpen dat bij deze gelegenheden de wajang in de gebieden waar het schimmenspel bekend is, een groote rol vervult. De op te voeren lakon (dat is letterlijk de „loop” of de „gang” van het tooneelstuk; vgl. het woord drama, dat ook afgeleid is van het Grieksche woord dat loopen beteekent) is steeds een die toepasselijk is op de gebeurtenis die men plechtig of feestelijk wil vieren of herdenken. Wij zagen zoeven dat zulk een plechtigheid kan behooren tot een z.g. crisis ritus, een ritus ter gelegenheid van de overgang van het eene stadium in het andere in het leven van den mensch, waarvan de voornaamste zijn: geboorte, puberteit, huwelijk en dood. Hieruit lijkt, dat hoewel de wajang, hetzij als schimmenspel of met houten poppen, hetzij door menschen opgevoerd, tegenwoordig meer en meer als een profaan vermaak wordt bedoeld, oorspronkelijk een sacrale beteekenis heeft.

Wij zullen iets dieper ingaan op de lakon, die welgestelden plegen op te voeren ter gelegenheid van een bruiloft, met name de lakon Mintaraga (de hartstochtlooze) waarin het huwelijksfeest van den held Ardjuna wordt uitgebeeld, die door de goden is uitverkoren het godenverblijf te verdedigen tegen de aanvallen van een demon, niet dan nadat zijn ascetische levenswijze werd bevonden doordat schoone hemelnymphen terugkeerden naar verleidingspogingen op dezen held hadden toegepast. Na zijn overwinning op de demonen ontving Ardjuna van de goden als belooning de gunst om de hemelnymphen te huwen.

Deze lakon is een Nieuw-Javaansche bewerking van de Oud-Javaansche kakawin, die Ardjuna Wiwaha. Ardjuna's huwelijksfeest, geheeten is en die door Mpu Kanwa in de elfde eeuw werd gedicht ter eere van den vorst Airlangga. Dank zij het feit dat ons oorkonden uit de jaren van dezen vorst bewaard zijn gebleven, weten wij thans niet alleen dat de wajang Mintaraga als huwelijksritus, zooals elke ritus, een uitbeelding is van een mythe van een in het vergeten verleden plaats gevonden hebbende gebeurtenis, die zich als een prototype tot aan den huidige dag herhaalt, maar is ons ook de historische achtergrond van deze moderne lakon bekend geworden. In één der bovengenoemde oorkonden nu ervaren wij dat „toen Z.M. de Grootkoning Airlangga ter tijd nog een jongen was, nog niet zeer geoefend in het krijgsbedrijf, de hoofdstad waar zoo lang een vroolijkheid heerschte als in god Indra's rijk, in de asch werd gelegd”. Tijdens deze

Wat nog steeds voortgaat — het zegenrijke werk van „Nederland helpt Indië”

„pralaya”, ondergang van de wereld, „zag geheel Java er uit als een zee”; vele hoogaanzienlijke personen sneuvelden, geveld door de vijanden die van verschillende kanten het rijk aanvielen. De jeugdige Airlangga vond een schuilplaats bij monniken in een heilig klooster. Dit had plaats in het jaar 1006. Dan vervolgt de oorkonde de geschiedenis van Airlangga's moeizame krijgsbedrijven tegen de verschillende vijanden, die eindigde met een algeheele overwinning: „in den jare 1007 op den laatsten van Karttika, des Donderdags, plaatste de edele doorluchtige koning van het eiland Java zegepraalend zich op den van juweelen flonkerenden troon, nadat hij zijn voeten gezet had op de hoofden zijner vijanden”. „En toen in het belangrijke jaar 1010, den 13den van de lichte helft der maand Magha, op eenen Donderdag, kwamen tot den doorluchtigen monarch, koning Airlangga, de onderdanen en de voornaamste brahmanen: met innig verlangen en eerbiedig gebogen richtten zij vol vertrouwen de bede tot hem: beheersch het land tot aan de uiterste grens”.

Het is deze geschiedenis die door Kanwa in een allegorie is verhaald in een gedicht, waarbij de historische personen Airlangga, monniken en vijanden, zijn geworden respectievelijk tot den heros Ardjuna, goden en demonen.

Het beginsel van Koningschap.

Wanneer wij het Koningschap uit een hooger aanzicht — juister: uit een geestelijk standpunt — bezien, zoo valt het op, dat bij iederen belangrijken kerkdienst, zooals bij het opdragen van de Mis bij de Roomsche-Katholieke, Oud-Katholieke en Vrij-Katholieke Kerken, en bij de plechtige godsdienst-oefeningen der Hervormden van alle gezindten, zoo ook bij de Joodsche gemeenschappen, door den voorganger of den celebrant in het gebed steeds onze Landvorstinne bij name wordt herdacht. Er zijn zekere bestemmingen vastgesteld bij elken kerkdienst, alle ten doel hebbende, dat de gemeente een geestelijke offerande van zich zelf brengt aan den Allerhoogste. De zegen, die door den voorganger daarbij gevraagd wordt, de groote uitstorting van Goddelijke kracht, betreft ook die, welke de wereld leidt en bestiert en waarvan voor de Nederlanders het symbool, de belichaming, het brandpunt wordt aangetroffen in Hare Majesteit.

De Koningin is het middelpunt en het hoofd van een Rijk, dat tachtig millioen zielen omvat en daarom zijn de Nederlanders Haar de uiterste getrouwheid verschuldigd, welke door ieder waar Nederlander ook met vreugde wordt beleden.

Toch is, wanneer wij dit zoo mogen zeggen, voor den bestudeerder van de innerlijke zijde des levens, Hare Majesteit nog meer dan dit: Zij is de levende belichaming van een machtig denkbeeld, de Behoedster van het Rijk, de hoofdspil, waarom alles draait. Zij is de stoffelijke pool van een machtige werkelijkheid: HET BEGINSSEL VAN KONINGSCHAP, van

waar uit bestierende kracht en rechtvaardigheid over het geheele rijk stralen.

De woorden: „In naam der Koningin” zijn niet louter een uiterlijke vorm; bedenkt, dat een naam een macht is en vermits dit groote krachtmiddelpunt voortdurend moet uitstralen, moet er voortdurend kracht aan worden toegevoegd.

Inderdaad is er gemeenschap van den Allerhoogste met het „Ware Koningschap”, een werkelijkheid, die besef en begrep enwordt door de Draagster ervan. „Bij de Gratie Gods, Koningin der Nederlanden”.

Wij helpen hieraan mede door hartgrondige trouw en eerbied en ernstige liefde: iederen keer, dat wij Hare Majesteits naam uitspreken, dat het Volkslied wordt gezongen, dat de gezondheid der Koningin wordt gedronken. En bovenal, iederen keer, dat de Koningin aldus bij den Kerkdienst wordt herdacht, wordt een extra golf van hoogere kracht gezonden naar dat machtige gronddenkbeeld van door rechtvaardigheid beheerschte macht tot het verkrijgen van politieke overeenkomst inzake de Indische kwestie tot heil van ons land.

K. A. JAMES

Het Verre Oosten

Zoals men weet hebben de Vereenigde Staten aan de Philippijnen tegelijkertijd de onafhankelijkheid verleend en met de nieuwe republiek een verdrag gesloten, hetwelk voor den duur van 28 jaar de economische betrekkingen tusschen de Philippijnen en de Vereenigde Staten regelt. Krachtens deze Philippine Trade Act worden gedurende een aantal jaren de producten van de Philippijnen vrij van invoerrechten in de V. S. ingevoerd, terwijl ook het omgekeerde het geval is. Voorts wordt voor Amerikaansche staatsburgers en Amerikaansche ondernemingen volledige gelijkheid van rechten verzekerd zoozeer, dat een Amerikaan of een Amerikaansche onderneming op de Philippijnen in geenerlei wijze kan worden achtergesteld bij een Philippijn of een Philippino-onderneming.

Terloops zij nog vermeld, dat de Amerikanen zich tevens het recht hebben voorbehouden om op niet minder dan 72 verschillen plaatsen in de Philippijnen vloot- en vliegtuigbases te houden met een onbepaald aantal Amerikanen van vloot, leger en luchtmacht....

Nu doet het merkwaardige feit zich voor, dat deze Phi-

Zoo rustig, zoo TROUW klinkt deze brief van een Javaanschen bediende aan zijn Toean en zijn Njonja. Een prettig-stemmend bewijs van eenvoudige aanhanke-lijkheid.

Java weg

Berikan hormat pada Njonjah
dan Toean anak anak Sekalian.

Karajono suda terima surat dari Njonjah tempo ty
10. apa kabar Njonjah semua saya suda mengetti
semuanya. saya belong pada Njonjah dan Toean anak
anak Sekalian banyak banyak semua kasi raka
Njonjah dan panya ketakan pada Karajono dan Kokki
Njonjah suda dari Djono dan Kokki waktu itu Djono
kida ada di Batavia Djono pulang di Djono, Djono
kembali dari Jawa terus pergi ke tempat Njonjah
Dokter, tapi Njonjah suda pergi ke negeri kepaksa
sekarang sebelahnya dapat pekerjaan Djono
moumpong doleu sama Djono panya saudaro di Jawa
weg mo log di korep berbau horokpor (pada toean
dan Njonjah minta di Kirim Berktoring bakota
Camirca dan lagi Djono dan Kokki molor belong
pada Njonjah Kokki sekorang suda kida ada pakijan
Dika Njonjah dan Toean soka poki Djono dan
Kokki Djono soka sekeru soka menanggung Toean dan
Njonjah di Batavia, tapi sekeru Toean atong Djono
mou keroja doleu sama Toean lain doleu, Djono
sekarang suda bisa dias sorpis, Djono dan
Kokki sekorang kelihat soesok, Djono dan Kokki
mou minta foto dari Toean Njonjah sinja smoe
wajha.

Saind kida sabi dari Djono dan
Kokki kepada Toean dan Njonjah
anak anak Sekalian

- dari Djono

[Handwritten signature]

lippine Trade Act eigenlijk in strijd is met de Philippijnsche grondwet, welke reeds tevoren was afgekondigd. Deze grondwet nu kan slechts gewijzigd worden indien een volksstemming deze wijziging goedkeurt. Dit heeft weer een even merkwaardig feit ten gevolge, namelijk dat thans de president der Philippijnsche republiek, Manuel A. Roxas, zich sterk moet inspannen om op gansche reeksen vergaderingen de publieke opinie voor deze grondwetswijziging te winnen.

Ford Wilkins, de correspondent van The New York Times, seinde 15 December over deze politieke ontwikkeling zeer opmerkelijke bijzonderheden. President Roxas was toen juist teruggekeerd van een tournée van tien dagen, waarbij hij een dozijn provincies bezocht en overal propaganda maakte voor wat men noemt het parricide-amendement.

Het sterkste argument van den president luidde aldus:

„Verlies van onze onafhankelijkheid door interventie van hebzuchtige naties zou het gevolg zijn indien in de Philippijnen chaos zou heerschen. Deze chaos, zoo zeide hij, zou ontstaan door de armoede, de werkeloosheid en de wanorde, welke het gevolg zouden zijn van verwerping van de Trade-Act, en van het verlies der daaraan verbonden economische voordeelen en de voortgezette belegging van Amerikaansch kapitaal”.

President Roxas noemde de namen dier agressieve naties niet, doch men nam aan, dat hij er slechts Rusland mede kon bedoelen, wegens Rusland's algemeene agressiviteit, of China, wegens de belangrijke positie der Chineezen op de Philippijnen.

Hoewel hij verklaart overtuigd te zijn dat het amendement aangenomen zal worden, heeft president Roxas een zeer krachtige politieke campagne georganiseerd, vooral om de actie der oppositie tegen te gaan, welke Amerikaansche „uitbuiting” voorziet van de gelijkheid van rechten. Terwijl president Roxas met een groot gezelschap ambtenaren en journalisten in het zuiden reisde, voerde vice-president Elpidio Quirino een gelijke campagne in het noorden.

Zijn voorspelling van chaos met voortgezette verdere verarming had betere gronden, dan president Roxas zelf aange-naam kon vinden. Overal waar hij zich met zijn gezelschap ophield nam men reeds de teekenen waar van toenemende werkeloosheid en nog sterker toenemende corruptie onder ambtenaren en onder het welgestelde deel der bevolking. In Cagayan Misamis verklaarde president Roxas vlak voordat hij naar Manilla terugkeerde:

„Ons volk is in oorlog tegen de crisis, tegen de hooge prijzen, tegen de goederenschaarschte, tegen de werkeloosheid en tegen de rechteloosheid”.

Overal waar hij zich ophield, op het eiland Negos, op het eiland Panay, op Samboanga, Davao en Mindanao vonden de president en zijn begeleiders de bewijzen voor corruptie en verwording. Een van de ernstigste kwalen bleken de malversaties bij het verstrekken van oogstcredieten door de Philippijnsche Nationale Bank. Millioenen pesos waren beschikbaar gekomen als oogstcredieten. President Roxas vernam, dat rijke landeigenaren en zelfs ambtenaren het grootste deel van deze leeningen in handen hadden gekregen. Er waren talloze fictieve namen opgegeven en even fictieve oogsten. Men trof een zeer hoogen ambtenaar in een provincie aan, welke Philippino over 7 privé auto's beschikte en over een paleisachtige woning, na den oorlog gekocht en gebouwd, en betaald met het geld der oogstcredieten.

In Iloilo bleek een samenzwering van dokarbeiders te bestaan, waarbij de stuwadoors zich lieten omkopen en bij weigering tot sabotage aanzetten. In een schoone vallei in midden-Mindanao vond president Roxas de boeren in de armelijkste omstandigheden. Zij waren in lompen gekleed en de hun toegezonden Unrra-goederen waren door ambtenaren gestolen.

Koronadal is zeer vruchtbaar en produceert pisang, ananas

en koffie. Maar het transport is zoo primitief, dat duizenden tonnen dezer producten verrotten en bederven. Wat nog vervoerd wordt met vrachtauto en stoombootjes gaat onderweg door diefstal voor een groot deel verloren.

President Roxas heeft gezien, dat de grond der Philippijnen vruchtbaar genoeg is om alle Philippino's een goed bestaan te verzekeren. Hij heeft eveneens gezien, dat thans het grootste deel van zijn volk in bittere armoede leeft. Dit feit geeft kracht aan zijn streven om een grondwetswijziging te doen aanvaarden, welke het in werking treden der Philippine Trade Act moet sanctionneeren. Hij weet zeer goed dat deze wet aan het Amerikaansche kapitaal en aan de Amerikaansche staatsburgers in de Philippijnen belangrijke voordeelen schenkt. Hij wete evenzeer, dat verwerping van deze wet voor zijn volk het verder wegzinken in den chaos zou beteekenen.

Boeken over Indië

Cornelis van der Grift: Vier maanden onder de Jappen op Java en mijn ontsnapping. Van Goor, Den Haag, 1946.

Het verhaal, hoe drie jonge mannen er in slaagden met een zeilboot uit Java te ontsnappen, vier maanden nadat de Japanners geheel Indië bezet hadden, wordt zeer eenvoudig en onopgesmukt verteld. Het richt zich kennelijk tot jeugdige lezers, hoewel men allen volwassenen het lezen van dit simpel relaas hartelijk kan aanbevelen.

Een jonge man vertelt, onopgesmukt, hoe men als burger van Batavia het feit der Japansche bezetting onderging; hoe de Japanners opraden; hoe steeds meer mannen de kampen gingen; hoe moeilijk het leven werd. Zelf bleef hij, als employé van het electriciteitsbedrijf, op vrije voeten en hij gebruikte die vrijheid om met twee andere jonge mannen een avontuurlijke vlucht voor te bereiden.

Hij vond bij Pasar Ikan, waar in het smalle water altijd de visschersprauwen plachten te liggen, een klein zeevaardig jacht. Spannend is het relaas van het bijeenzoeken van zeilen, uitrusting en tuigage. Spannend vooral het verhaal, hoe zij met hulp van twee Makassaren brutaal-weg met hun bootje wegvaren. Spannend de tocht der eerste dagen, langs Bantam's Noordkust, door Straat Soenda, tot tenslotte de bevrijdende Indische Oceaan bereikt is, waar geen Japanners meer patrouilleeren.

Daar, in volle zee, is alleen de strijd met wind en golven te strijden. Zij winnen dien strijd, al gaat de mast verloren en bereiken, na een reis van 3000 mijlen, tenslotte het eiland Rodriguez, ten Oosten van Madagascar, in den Indischen Oceaan. Zij volbrengen hun zware, moedige tocht, gesterkt door één wensch: dienst te nemen om te strijden tegen de Japanners. Dat Indië nochtans verloren zou gaan, konden zij toen nog niet weten....

Dr. Arts S. J. Warouw: Indonesië in Rijksverband, Uitgever niet vermeld.

Dr. Warouw, arts te Makassar, heeft een zeer leerzaam betoog geschreven over Indië's toekomst en de verhouding tusschen Indië en Nederland. Natuurlijk beschouwt hij de ontwikkeling van Indisch, zoo men wil: Indonesisch, standpunt. Nochtans met een mate van rust en redelijkheid, welke men een ieder zou toewenschen, hier en ginds.

Alvorens iets van de stellingen, welke de schrijver verdedigt, te vermelden, citeeren wij deze episode:

„Een troep van 400 Menadoneesche ex-krijgsgevangenen landde in de woelige dagen te Makassar, zonder wapenen, ondervoed, slecht gekleed, doch marcheerde kalm en waardig met de Nederlandsche vlag voorop door Makassar. Een ver-zuchting door Nederlanders, Chineezen en Indonesiërs van alle rangen: „nu behoeven we niet meer bang te zijn, zij brengen orde en rust”.

„Inderdaad, zij vestigden geen gezag, maar brachten mede orde en veiligheid. Niet door krachtadig optreden, doch door hun begrijpende, aanvoelende en rustige uitingen. Deze zelfde bezonken Indonesiërs waren de eersten, die ingezet werden tegen groote extremistische acties met moorden op groote schaal in het Poloposche en andere streken, welke acties uiteindelijk nog ontaardden in een anti-christelijke actie. Toen waren ook zij het, die met wapengeweld orde en veiligheid brachten”.

Van de conclusies, waartoe de schrijver komt, noemen wij:

„De Rijksverband-gedachte is uit historisch evolutionair, geestelijk ideëel en practisch-noodzakelijk oogpunt de eenige oplossing voor het Indonesische probleem”, en: „Democratisering van Indonesië zal zijn een proces, dat voorzichtige leiding en geruimen tijd behoeft”. Tenslotte: „Troepenzendingen naar Indonesië zijn noodzakelijk voor handhaving van orde en veiligheid”.

Wat Indië ontving en schonk.

Uitg. Wereldbibliotheek, Amsterdam, 1946.

Onder redactie van Dr. C. W. Wormser, die het verschijnen zelf niet meer mocht beleven, is een thans in forschen omvang verschenen verzamelwerk samengesteld, dat terecht den naam draagt: wat Indië ontving en schonk.

Het plan tot dit werk, dat onder auspiciën van het Indisch Instituut verschijnt, werd ontworpen in het voorjaar van 1943. Het was duidelijk, zoo verklaart de redactie der Wereldbibliotheek, dat een der voornaamste problemen bij den wederopbouw van het rijk na de bevrijding zou zijn: het scheppen van een nieuwe verstandhouding tusschen Nederland en Indië.

Men gaat dan voort met de verzekering, dat die nieuwe verstandhouding een antwoord noodig maakt op de vraag wat Nederland en Indië in de toekomst voor elkaar beteekenen, een vraag welke eerst het antwoord eischt op een andere, te weten die inzake de plaats welke Indië tot dusver in de wereldhuishouding heeft ingenomen en de rol, welke Nederland daarbij gespeeld heeft.

Men weet, dat dit alles wel geheel anders is gelopen, dan de samenstellers van dit boek konden vermoeden, toen zij voor het eerst in het voorjaar van 1943 min of meer heimelijk bijeenkwamen in een directiezaal van het Indisch Instituut. Het antwoord immers op de gestelde vragen, heeft geleidelijk slechts academische beteekenis gekregen. Ieder weet, dat Nederlands bijstand voor Indië een zegen beteekent; ieder begint thans ook te weten, dat Nederland door het berusten in het tractaat van Linggadjati op weg is zijn plicht terzake te verzuimen.

Dit neemt niet weg, dat men met bijzondere belangstelling dit boek zal lezen, waarin verscheidene deskundigen een rustig overzicht geven van alles wat op hun gebied tot stand is gekomen.

Dr. F. H. van Naerssen geeft een zeer opmerkelijk inzicht in de oudste cultuurstroomen, welke aan de komst der Nederlanders zijn voorafgegaan. Prof. Dr. W. J. A. Kernkamp heeft een belangrijk hoofdstuk afgestaan over den invloed van den Islam. De bestuursvormen worden behandeld door Mr. Dr. L. J. J. Caron, het onderwijs door J. de Jong, de kunst door F. A. Wagner en de Indonesische literatuur door Dr. van Naerssen. Zending en missie werden besproken door Dr. K. J. Brouwer en pastoor R. van Rijkevorssel, terwijl de heer J. A. M. Bruineman, die inmiddels ook is overleden, den invloed der Chinezen bespreekt.

Drie hoofdstukken zijn aan economische zaken gewijd: Dr. C. J. J. van Hall behandelt den landbouw, Ir. F. van der Ploeg den mijnbouw, terwijl Ir. W. L. Utermark het zeer belangrijke hoofdstuk „Indië in de wereldhuishouding” heeft verzorgd.

Het boek is goed geïllustreerd met talrijke fraaie foto's; de medewerkers hebben de stof degelijk en deugdelijk behandeld. Men wenscht dan ook dit boek in veler hand, het moge dan niet zijn als inleiding tot begrip van het huidige Indië, maar dan toch wel als getuigenis voor den ernstigen en toegewijden arbeid, die in het verleden werd verricht.

INDISCH RESTAURANT

„Ardjoena”

Groot Hertoginnelaan 68,
Den Haag, Telef. 391332

**Dagelijks
Rijstafel** vanaf 12 uur

RESERVEERT TIJDIG UW TAFEL

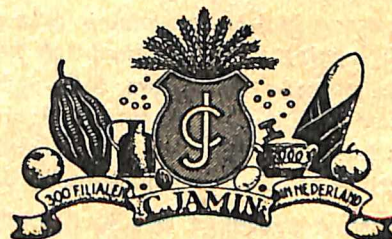
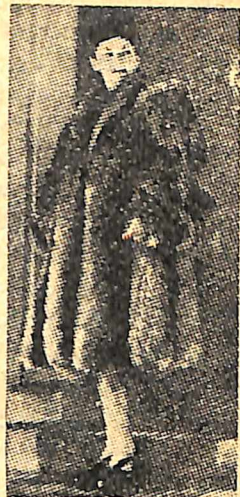
BONT- MANTELS

- *Pracht collectie*
- *Chique pasvorm*

Peperzak

„Beheerscht het vak”

Edisonstr. 126, Tel. 33.45.32, Den Haag

Oost West - Thuis Best

met *C. Jamin* 't allerbest!

Hotel Pomona

(met Vegetarisch Restaurant)

Molenstraat 53, Telef. 116067*
DEN HAAG

ER IS
MAAR
ÉÉN

Klokken-Dokter

in Den Haag, RUYSDAELSTRAAT 72-129

Telefoon
2 nummers

33.38.69
33.79.26

met de *grootste reparatie-inrichting*
op het gebied van antieke klokken

zoals: staande klokken met en zonder speelwerk, Engelsche tafelklokken met maan en datum, Friesche klokken, stoel- en staartklokken met en zonder maan en datum, scheepjes enz.

Met de meest moderne uurwerken het aangewezen adres

ALLE ONDERDEELLEN VOORRADIG

W. J. Innemee & Zonen n.v.

Den Haag
Denneweg 71-73
Telefoon 115940*

•
Haarlem
Kinderhuisvest 29-33
Telefoon 10441

**Begravenis
Transport
Crematie**

Oost - West

**KOLEN
KEMELING**

ZIJN 'T BEST

Laan van Meerdervoort 382, Tel. 333243
Anth. Heinsiusstraat 36, Telefoon 550811
Ruychaverstraat 1, Telefoon 554775

Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pyrmontkade 2E
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

MIDDENSTANDSDIPLOMA. 52 eenvoudige, glasheldere schriftelijke lessen. Uitv. correctie van huiswerk. Eigen tentamens. Universitair gevormde cursusleiders. Bij niet slagen geld terug. Cursusgeld contant f 70.— of f 6.50 per 4 lessen. Wacht niet. Meldt U onmiddellijk aan, dan kunt U in Maart 1947 nog examen doen.

Garage-monteur
(Bovag eischen)
Motorrijwiel-techniek
voor iedereen motorrijder
Hoogere Alg. Ontwikkeling
2 j. 104 lessen, 13 vakken
Muziekgeschiedenis
10 fraaie lessen

Relaties maken
nieuwe Amerikaanse
cursus, 10 lessen

Sexuologie
wetenschappelijke cursus o.l.v. arts. Alleen voor volwassenen.
10 lesdictaten

Beleefdheidsleer
onze succes-cursus
10 lessen. f 10.—

Gelaatsverzorging
de cursus voor iedere vrouw

Nationale Volks Universiteit - Haagsche Onderwijs Instellingen
Willem de Zwijgerlaan 38, Den Haag. VRAAGT PROSPECTUS

ELF BOEKEMA

PRINSESTRAAT 60,
hoek Juffrouw Idastraat
's-GRAVENHAGE

**POSTZEGELS
VEILINGEN**

AANKOOP - VERKOOP
KEURING - TAXATIES

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

Indisch
Restaurant

„Waroong Djawa”

Lange Houtstraat 4, Telefoon 113466

's-GRAVENHAGE

Unox

fijnste
vleeschwaren

VA 0365

Engageert voor Uw Voorstellingen, Feesten, Partijen, het

„Musica Cabaret” van „MARTIN RIJKEN”
Uitsluitend prominente Ned. artisten en musici
Verstrekt U vrijblijvend alle gewenschte inlichtingen

MARTIN RIJKEN

Artist en Ondernemer, **Nieuwe Binnenweg 346 b**
ROTTERDAM (West) Telefoon 30126 (K 1800)
Programma's in iedere prijs en genre

't Goude Hooft

Groenmarkt, Den Haag
TAVERNE - RESTAURANT
alwaar de keukens op zeer
bijzondere wijze wordt verzorgd

„Snatager” Bureau voor
Recherche en Informatie
's-Gravenhage

**INFORMATIES EN NASPORINGEN
OP ELK GEBIED**

Stationsweg 133c, Telefoon 116510—110565

Tijdschriften voor Indië

Het hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis doet een beroep op U ten behoeve van Uw land- en rijksgenooten in het verre Oosten, die dringend behoefte hebben aan recente lectuur. Helpt hen door een abonnement op dit blad af te sluiten (door f 6,— te storten op gironummer 14574 van Oost en West) ten name van de afd. BARK, Hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis, Den Haag, dat voor onmiddellijke doorzending zorg draagt. Adresseering aan particulieren in Indië is niet mogelijk.

Rotterdamsche Bankvereniging

*Een sterke schakel
in het Binnen- en Buitenlandsch
Betalingsverkeer*

210 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

*Indien U deskundige voorlichting wenscht op
FINANTIEEL GEBIED,*

wendt U tot de Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V. - De N.H.M. heeft een net van 76 kantoren in Nederland, eigen vertegenwoordigingen te Londen en New York en talrijke vestigingen in het Verre Oosten.

De NEDERL. HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

Uw raadsman en bankier

Stichting Indische Documenten